

บทที่ 2

การตะอวะฮฺสำหรับมุสลิมะฮฺ

การศึกษาการตะอวะฮฺสำหรับมุสลิมะฮฺ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์การศึกษาข้อที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาอัลกุรอาน อัลหะดีษ คำรา วารสาร และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับสาระสำคัญดังนี้

- 2.1 ความหมายของการตะอวะฮฺ
- 2.2 หุกุมการตะอวะฮฺสำหรับมุสลิมะฮฺ
- 2.3 รากฐานในการตะอวะฮฺ
- 2.4 ระเบียบวิธีในการตะอวะฮฺ
- 2.5 แนวทางและสื่อในการตะอวะฮฺ

2.1. ความหมายของการตะอวะฮฺทางภาษาและวิชาการ

2.1.1 ความหมายของการตะอวะฮฺทางภาษา

คำว่า อัดตะอวะฮฺ (الدعوة) รูปกริยาของมัน คือ ตะอา (عدا) อาการนามของมันคือ อัดตะอฺวา (الدعوى) และอัดคฺอฺอ์ (الدعاء) และรูปประธานของมัน คือ อัดตะอวะฮฺ (الدعوة) และ อัดตะอฺวาฮฺ (الدعاوة) (al-Fairūz Aābādiy, 1986: 1600) อัดตะอวะฮฺ (الدعوة) ในทางภาษา หมายถึง การขอ การเรียก การแสวงหา และการเรียกร้องสู่สิ่งหนึ่ง คือ ส่งเสริมให้เขาอยู่กับเป้าหมายของเขา เช่น เรียกร้องเขาสู่การละหมาด สู่การทำสงคราม เป็นต้น (Ibrāhīm Madkūr, 1985: 1/296) นอกจากความหมาย ตามหนังสือพจนานุกรมแล้ว คำว่าตะอวะฮฺ ยังปรากฏ ในอัลกุรอานหลายอายะฮฺ มีความหมายในเชิงภาษา เช่น

1. การเรียก (النداء)

อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَيَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَائِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُم مَّوْبِقًا﴾

(الكهف: 52)

ความว่า “และ (จงรำลึก) วันที่พระองค์ตรัสว่า พวกเจ้าจงเรียก คู่ภาคีของข้าที่พวกเจ้ากล่าวอ้างนั้น แล้วพวกเขา ก็ร้องขอให้พวก

มันช่วยเหลือ แต่พวกมันจะไม่ตอบรับพวกเขา และเราได้
กำหนดให้มีแหล่งพินาศระหว่างพวกมันเอง”

(อัลกะฮฟ: 52)

หมายความว่า เมื่อบรรดามุชริก (ผู้ตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ) ได้เรียกภาคีของพวกเขา
เพื่อให้ภาคีเหล่านั้นช่วยเหลือ แต่ภาคีเหล่านั้นไม่ได้ตอบกลับเพื่อให้การช่วยเหลือแก่พวกเขา

2. การขอวิงวอน

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾

(الأعراف: 55)

ความว่า “พวกเจ้าจงวิงวอนต่อพระเจ้าของพวกเจ้าในสภาพถ่อม
ตนและปกปิด⁴⁶ แท้จริงพระองค์ไม่ทรงชอบบรรดาผู้ที่ละเมิด”

(อัลอะฮรอฟ: 55)

3. การขอความช่วยเหลือ (الاستغاثة)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿...وَادْعُوا مَنْ اسْتَطَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

(هود: 13)

ความว่า “...และพวกท่านจงเรียกผู้ที่มีความสามารถในหมู่พวก
ท่านอื่นจากอัลลอฮ์ ﷻ (ให้มาช่วย) ถ้าพวกท่านเป็นพวกสัตย์
จริง”

(ฮูด: 13)

Ibn al-Manṣūr (n.d: 1/986) กล่าวว่า al-Fara’ กล่าวว่า “หมายถึงให้ขอความ
ช่วยเหลือด้วยกับสิ่งอื่นนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งคำว่า ตะอาอู ในที่นี้ให้ความหมายว่าการขอความ
ช่วยเหลือ

4. การโน้มน้าวหรือเชิญชวนสู่สิ่งหนึ่ง (الحث على الشيء)

⁴⁶ คือไม่เปิดเผยให้ใครรู้เห็น

หมายถึง เชิญชวนใครสักคนหนึ่งและการเรียกร้องไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ (สู่การภักดีต่อพระองค์) (Ahmad al-‘Attāwiy, 2003:39) อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

(فصلت: 33)

ความว่า “และผู้ที่ใดเล่าจะมีคำพูดที่ดีเลิศยิ่งไปกว่าผู้เชิญชวนไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ และเขาปฏิบัติงานที่ดี และกล่าวว่า แท้จริงฉันเป็นคนหนึ่งในบรรดาผู้นอบน้อม)”

(ฟุศลีต: 33)

หมายถึงการเชิญชวนสู่การอิมานะฮ์ต่ออัลลอฮ์ ﷻ (al-Aṣḥābānīy, n.d.: 171) และคำตรัสของพระองค์ที่ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ...﴾

(الأنفال: 24)

ความว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลาย จงตอบรับอัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุลเถิด เมื่อ เขา (ท่านนบี) ได้เชิญชวนพวกเจ้าสู่สิ่งที่ทำให้พวกเจ้ามีชีวิตชีวา (อัล กุรอาน)...”

(อัลอันฟาล: 24)

หมายถึงการที่ชายคนหนึ่งทำการเรียกร้อง เมื่อเขาเรียกร้องผู้คนสู่แนวความคิดหรือศาสนา โดยท่านนบี ﷺ นั้นเป็นผู้เรียกร้องไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ และบรรดาผู้ศรัทธาก็เป็นผู้เรียกร้องสู่อัลลอฮ์ ﷻ เช่นเดียวกัน (Ibn al-Manṣūr, n.d: 1/986)

2.1.2 ความหมายการละอวะฮ์ทางวิชาการ

สำหรับความหมายของการละอวะฮ์ในทางวิชาการ มีอุละมาอ์ได้ให้นิยามของการละอวะฮ์ในทางวิชาการไว้หลายความหมาย ดังจะกล่าวเพียงบางส่วนต่อไปนี้

Ibn Kathīr (1996: 2/495) กล่าวว่า “การละอวะฮ์สู่อัลลอฮ์ ﷻ คือ การเชิญชวนมนุษย์สู่การปฏิบัติตนโดยไม่ตั้งภาคีใดๆ ต่อพระองค์”

Ibn Taimiyah (n.d: 15/157) กล่าวว่า “การละอวะฮ์สู่อัลลอฮ์ ﷻ หมายถึง การละอ

วะฮฺ สู่การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และศรัทธาต่อสิ่งที่เราะฮฺลุ ﷻ นำมาประกาศ ด้วยการน้อมรับอย่างมีสัจจะต่อสิ่งที่ท่านได้บอกกล่าวและกักต้อสิ่งที่ท่านสั่งใช้”

Muhammad al-Ghazāliy (1989: 17) กล่าวว่า “การละฮฺวะฮฺ คือ โครงการที่มีความสมบูรณ์แบบซึ่งครอบคลุมความรู้ต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ เพื่อให้เข้าใจถึงเป้าหมายชีวิตของพวกเขา และแนวทางที่นำพาสู่การรอดพ้น (จากไฟนรก) และ (นำสู่) สิ่งที่ถูกค้อง”

‘Ali Mahfūz (1979: 17) กล่าวว่า “การละฮฺวะฮฺ คือ การสนับสนุนมวลมนุษย์สู่ความดีงามและทางนำ การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายเพื่อพวกเขาจะได้รับความผาสุกในดunyaและอาคิเราะฮฺ”

Muhammad Saydi (1985: 27) กล่าวว่า “การละฮฺวะฮฺ คือ การที่คนกลุ่มหนึ่งได้ดำเนินการเรียกร้องมนุษย์ ซึ่งปรากฏใน ทุกยุคสมัยและสถานที่ด้วยการ เรียกร้องให้ปฏิบัติ ตามร่องรอยของท่านเราะฮฺลุ ﷻ แบบอย่างของท่านด้วยคำพูด การกระทำ และแนวทางการดำเนินชีวิต”

Muhammad Amīn (2000: 17) กล่าวว่า “การละฮฺวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ คือ การเผยแพร่การเรียกร้องมวลมนุษย์สู่อิสลามและให้ทางนำแก่พวกเขาด้วยคำพูดและการกระทำ ในทุกเวลาและสถานที่ โดยใช้วิธีการและสื่อที่เหมาะสมกับผู้ที่เราจะเชิญชวนซึ่งมีหลายระดับ”

Muhammad al-Sid al-Wakīl (2000: 9) กล่าวว่า “การละฮฺวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ หมายถึง การสนับสนุนผู้คนสู่การทำมาดี และชี้แจงพวกเขาถึงทางนำที่ถูกค้อง ด้วยการสั่งใช้พวกเขาสู่ความดี และห้ามปรามพวกเขาจากสิ่งชั่วร้าย”

จากความหมาย การละฮฺวะฮฺที่ยกมาข้างต้น บรรดานักวิชาการได้ให้ ความหมายที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน สามารถสรุปได้ว่า การละฮฺวะฮฺ คือ การเรียกร้องผู้คนที่หลายสู่การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ต่อสิ่งที่เราะฮฺลุ ﷻ ของพระองค์นำมาประกาศ ซึ่งการละฮฺวะฮฺจะปรากฏในทุกสถานที่และทุกยุคสมัย และประการสำคัญประการหนึ่งเพื่อให้การละฮฺวะฮฺสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น คือ การใช้สื่อและวิธีการละฮฺวะฮฺต่างๆ ที่เหมาะสมกับผู้ที่เราเชิญชวนซึ่งมีความแตกต่างและมีหลากหลายระดับ

2.2 หุกุมการตะอวะฮฺสำหรับมุสลิมะฮฺ

เกี่ยวกับเรื่องนี้ มีหลักฐานจากอัลกุรอานและหะดีษหลายบทด้วยกันที่กล่าวถึงการตะอวะฮฺ ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวมาแล้วในบทก่อนหน้านี ซึ่งในบทนี้จะยกมาเพียงบางส่วนเท่านั้น เช่น

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสไว้ว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ
عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(อัล عمران: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวน
ไปสู่ความดีและชี้ให้กระทำความดีที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำความ
มิชอบและชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(

อาลี อิมรอน: 104)

ท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ
يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

(أخرجه مسلم: 49)

ความว่า “บุคคลใดที่พบเห็นความชั่ว ในหมู่พวกเจ้า เขาจง
เปลี่ยนแปลงด้วยมือ (ด้วยอำนาจที่เขาถืออยู่) หากเขาไม่มี
ความสามารถเขาจงยับยั้งด้วย ลิ้น (วาจา) และหากเขาไม่สามารถ
เขาจงรังเกียจด้วยหัวใจ ดังกล่าวนั้นคือ อีमानที่อ่อนแอที่สุด”

(บันทึกโดย Muslim: 49)

และท่านเราะฮ์สูล ﷺ ได้กล่าวว่า

((...لِيُبْلَغَ الْعِلْمَ الشَّاهِدُ الْغَائِبَ))

(أخرجه البخاري: 104)

ความว่า “...ผู้ที่ประจักษ์ (ผู้ที่มา) จงเผยแพร่ความรู้แก่ผู้ที่ไม่มา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 104)

Fathī Yakan (2007:11) กล่าวว่า “การเชิญชวนผู้คนให้ปฏิบัติตามคำสอนของอิสลาม การสั่งใช้พวกเขาทำความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายนั้น เป็นสิ่งวาญิบในอิสลาม” ซึ่งด้วบทจากอัลกุรอานและ หะดีษที่ยกมาข้างต้น และตัวบทอื่นๆ ที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ เป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่าการละอวะฮฺไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นสิ่งวาญิบ แต่นักวิชาการมีความเห็นที่แตกต่างถึงประเภทของของหุกุมว่าเป็นอัยนี⁴⁷ หรือกิฟายี⁴⁸ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากการอธิบายจากสุเราะฮฺอาลี อิมรอนที่ว่า

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ...﴾

(ال عمران: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า...”

(อาลี อิมรอน: 104)

นักวิชาการอิสลามมีความเห็นที่แตกต่างกันในอายะฮฺข้างต้นว่า มีความหมายเป็น للتبعيض (เพื่อป้องกันถึงบางส่วน) หรือ للتبيين (เพื่อขยายความ ถึงทั้งหมด) (Ahmad al-‘Attawiy, 2003: 44) สำหรับนักวิชาการที่มีทัศนะว่าการละอวะฮฺเป็นฟิรฎูอิน ก็สืบเนื่องจากการให้ความหมายของคำว่า من ในอายะฮฺข้างต้น ด้วยความหมายที่ขยายความถึงมุสลิมทั้งหมด หรือให้ความหมาย منكم หมายถึง จากสุเจ้า ซึ่งหมายถึง มุสลิมทั้งหมด เช่นกัน ดังนั้น การละอวะฮฺ จึงเป็นฟิรฎูอินสำหรับ

⁴⁷ หรือฟิรฎูอิน หมายถึง ข้อบังคับทางศาสนาส่วนบุคคล จำเป็นต้องปฏิบัติ หากละทิ้ง (โดยไม่มีข้อยกเว้นทางศาสนา) ถือว่ามีความผิด

⁴⁸ หรือฟิรฎูกิฟายะฮฺ หมายถึง ข้อบังคับทางศาสนาส่วนรวม หากมีมุสลิมคนใดทำ หรือมุสลิมบางกลุ่มทำแทนแล้ว มุสลิมคนอื่นๆ ถือว่าพ้นผิดไปด้วย

มุสลิมทุกคน และนักวิชาการที่มีทัศนะว่าเป็นฟิรฎุกิฟายะฮฺ ก็สืบเนื่องจากให้ความหมาย คำว่า **من** หมายถึงบางส่วน หรือให้ความหมาย **منكم** ว่าเป็นการเจาะจงถึงมุสลิมเพียงส่วนหนึ่ง ไม่ใช่ทั้งหมด ดังนั้นการอะวะฮฺจึงเป็นหน้าที่เฉพาะคนกลุ่มหนึ่งในสังคมเท่านั้น ไม่ใช่ฟิรฎุกิอื่น เกี่ยวกับความหมายของคำว่า **من** ในอายะฮฺข้างต้น Muḥammad abū Zahrah (n.d.:41) ได้กล่าวว่า คำว่า **من** ในคำตรัสที่ว่า ﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ...﴾ เป็นคำที่ชี้ถึงหนึ่งในสองความหมาย โดยความหมายที่หนึ่งชี้เพื่อขยายความ หรืออธิบาย (للتبيين) และความหมายที่สอง ชี้ถึงบางส่วน (للتبعض) สำหรับความหมายที่ชี้ถึงการขยายความ หมายถึง การให้บรรดามุสลิมทั้งหมดได้เรียกร้องสู่ความดี ด้วยการสั่งใช้ให้ทำความดี เพราะสิ่งนี้คือพื้นฐานของความสำเร็จ และความหมายดังกล่าวนี้ประจบ กับคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า ﴿كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ...﴾ ซึ่งคำว่า **من** ในอายะฮฺทั้งสองให้ความหมายในลักษณะขยายความ (بيانية) คือ ให้ฮุ้มมะฮฺทั้งหมด ทำการอะวะฮฺด้วยการเผยแพร่สารจากท่านเราะฮฺลุล ﷺ แต่ในการนี้ไม่ได้เป็นการห้าม หากจะเจาะจงคนกลุ่มหนึ่งเพื่อดำเนินการอะวะฮฺ หรือเจาะจงแค่มุสลิมบางส่วนที่จะทำหน้าที่สร้างความเข้าใจเรื่องราวศาสนาแก่ผู้ที่เข้ารับอิสลาม ซึ่งการอะวะฮฺเป็นสิ่งวาญิบสำหรับฮุ้มมะฮฺทั้งหมด ตามแต่ความสามารถของทุกๆ คน ซึ่งในสมัยของบรรดาสะหะบะฮฺภายหลังจากที่ท่านเราะฮฺลุล ﷺ (เสียชีวิต) ก็มีทั้งผู้ที่ทำการสอนและผู้ที่ร่ำเรียน ผู้ใดที่มีความรู้ในรากฐานของศาสนาก็ทำการสั่งสอน และมีผู้ที่ต้องการคำพิตวาจากผู้รู้ในสิ่งที่ไม่รู้ (มีทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เผยแพร่และผู้ที่รับการ เผยแพร่) al-Qurṭubiy (2006: 5/252) กล่าวว่า “คำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ในการสั่ง ใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายในสุเราะฮฺนี้ (อาลิอิมรอน:104) และคำว่า **من** ในคำตรัสของพระองค์ที่ว่า ﴿مِنْكُمْ﴾ เป็นคำที่มีความหมายเพื่อบ่งบอกเพียงบางส่วน (للتبعض) ซึ่งความหมายของอายะฮฺนี้เป็นการสั่งใช้ที่วาญิบสำหรับฮุ้มมะฮฺ ซึ่งไม่ใช่มุสลิมทุกคนที่จะเป็นฮุ้มมะฮฺ และมีการกล่าวว่า คำว่า **من** ในอายะฮฺข้างต้น มีความหมายเพื่อขยายความถึง บุคคลทั้งชายและหญิง (لبیان الجنس) ความหมายของอายะฮฺนี้จึงหมายถึงทุกคนมีหน้าที่ทำการอะวะฮฺ ซึ่งข้าพเจ้ามีความเห็นว่าทัศนะแรกถูกต้องกว่า ซึ่งการสั่งใช้สู่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายเป็นฟิรฎุกิฟายะฮฺจากอายะฮฺ ข้างต้นเช่นเดียวกัน” ‘Abd al-Salām (1993: 9) กล่าวว่า “การอะวะฮฺไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นฟิรฎุกิฟายะฮฺ ซึ่งวาญิบสำหรับมุสลิมกลุ่มหนึ่งในการดำเนินภารกิจนี้ทุกๆ เวลา และทุกๆ สมัย หากไม่มีใคร คนใดคน หนึ่งดำเนินภารกิจข้างต้นทั้งหมดก็จะได้รับความพิตบาป

สำหรับหะดีษที่ท่านเราะฮฺลุล ﷺ กล่าวว่า

((...يُبْلَغُ الْعِلْمَ الشَّاهِدُ الْعَائِبَ))

(أخرجه البخاري: 104)

ความว่า “...ผู้ที่ประจักษ์ (ผู้ที่มา) จงเผยแพร่ความรู้แก่ผู้ที่ไม่มา”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 104)

al-‘Ainiy (2006/3:250) กล่าวว่า Abū Bakr bin al-Arābiy ได้กล่าวเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า “การเผยแพร่สิ่งที่มาจากท่านนบี ﷺ เป็นฟิรฎุกิฟายะฮฺ เมื่อคนใดคนหนึ่งได้ทำการเผยแพร่ก็ถือว่าการครอบคลุมคนอื่นๆ ทั้งหมด สำหรับท่านเราะฮฺลุล ﷺ เมื่อใดก็ตามที่วะหฺยูและหุฎุมได้ถูกประทานลงมา ท่านจะไม่เปิดเผยหรือบอกกล่าวให้แก่ผู้คนทั้งหมด แต่ท่านจะบอกกล่าวแก่ผู้ที่มาพบท่าน เพื่อให้บอกต่อด้วยคำกล่าวของพวกเขาเองแก่กลุ่มชนภายหลังจากพวกเขา จากกลุ่มหนึ่งสู่กลุ่มหนึ่ง (ซึ่งจดจำมาจากท่านเราะฮฺลุล ﷺ) การเผยแพร่่นั้นเป็นฟิรฎุกิฟายะฮฺ ส่วนการรับฟังนั้นเป็นฟิรฎุกิอิน ”

สำหรับหุฎุมการคะฮฺวะฮฺสำหรับสตรีนั้น Aḥmad Abābiṭin (1993: 105) กล่าวว่า “และหากการคะฮฺวะฮฺเป็นฟิรฎุกิฟายะฮฺ เพียงพอหรือไม่ที่การคะฮฺวะฮฺจะดำเนินขึ้น โดยบุรุษเท่านั้น หรือจำเป็นที่สตรีต้องดำเนินการนี้กับผู้ที่อยู่ ในครอบครัวของนาง และลูกหลานของนางด้วย ” เกี่ยวกับเรื่องนี้ ถ้าพิจารณาถึงตัวบทที่กล่าวถึงความจำเป็นในการคะฮฺวะฮฺ เช่น

﴿وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ...﴾

จะพบว่า (คำว่า من) เป็นคำที่ถูกกล่าวถึงทั้งบุรุษและสตรี และจากหะดีษที่ว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيَعْرِضْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

ตัวบทข้างต้นไม่ได้เจาะจงถึงชนิดของผู้ที่ถูกกล่าวถึงว่าเป็นบุรุษหรือสตรี ดังนั้นจึงชี้ให้เห็นว่าวาญิบสำหรับสตรีในการคะฮฺวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ สั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ในขอบเขตความรับผิดชอบของนาง เช่น ลูกหลานที่อยู่รอบๆ นาง และสตรีทั่วไป (Aḥmad Abābiṭin, 1993: 111) เมื่อย้อนดูในประวัติศาสตร์อิสลาม จะพบว่าบรรดาสตรีได้มีส่วนร่วม ในการคะฮฺวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ สั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย โดยเฉพาะบรรดาภรรยาของ

ท่านเราะสูล ﷺ และเศาะหาบียะฮ์ท่านอื่นๆ เช่น การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้การบริจาครักษะฮ์ การช่วยเหลือตามขอบเขตในสมรรถุมิรบ ตามที่ได้กล่าวมาในบทที่ 2 เป็นต้น ได้ผู้ถามความเห็นของซัยด์บินบาชเกี่ยวกับการอะวะฮ์ของบรรดาสตรี ซึ่งท่านได้ตอบว่า “สตรีก็เหมือนบุรุษ ถูกกำหนดให้มีหน้าที่เรียกร้องผู้คนสู่อัลลอฮ์ ﷻ และส่งเสริมในสิ่งที่ดีและสั่งห้ามปรามในสิ่งที่ชั่ว ทั้งนี้เพราะเนื้อหาในกุรอานและ สุนนะฮ์ได้บ่งบอกไว้ และคำพูดของผู้รู้ทั้งหลายก็กล่าวไว้ อย่างชัดเจน ดังนั้นสตรีจำเป็นที่จะต้องเรียกร้องผู้คนสู่อัลลอฮ์ ﷻ และเรียกร้องในสิ่งที่ดีและสั่งห้ามในสิ่งชั่วร้าย โดยการปฏิบัติตามแนวทางจากซารีอะฮ์ เหมือนกับที่บุรุษต้องปฏิบัติ” (อับนุญัยมิยะฮ์และคณะ, 2555: 26) Ahmad al-‘Attawiy (1992: 44) กล่าวว่า “เป็นสิ่งวาญิบในการอะวะฮ์สู่อัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งคำสั่งดังกล่าว เป็นการสั่งใช้ทั่วไปแก่มุสลิมทุกคนทั้งบุรุษและสตรี แต่ทั้งนี้การอะวะฮ์ (ของบุรุษและสตรี) ประกอบด้วยด้านต่างๆ และสนาม การอะวะฮ์ ที่แตกต่างกันตามความเหมาะสมของสังคมนั้นๆ สิ่งที่เหมาะสมสำหรับบุรุษอาจไม่เหมาะสมสำหรับสตรี และสิ่งที่เหมาะสมสำหรับสตรี อาจไม่เหมาะสมสำหรับบุรุษก็เป็นได้”

2.3 รากฐานในการอะวะฮ์

Muhammad Abū al-Fath (1995: 120) กล่าวว่า “รากฐานในการอะวะฮ์ (أصول الدعوة) ครอบคลุมสองประการ คือ หลักฐานและแหล่งที่มาในการอะวะฮ์ และองค์ประกอบในการอะวะฮ์”

3.3.1 หลักฐานและแหล่งที่มาในการอะวะฮ์ ได้แก่

3.3.1.1 อัลกุรอาน

3.3.1.2 อัสนุนนะฮ์

3.3.1.3 ชีวิตประวัติด้านนบี

3.3.1.4 ชีวิตประวัติดของคุละฟาอ์ทั้งสี่⁴⁹

3.3.1.5 อุละมาอ์และนักดาอีย์ที่ดำรงอยู่บทยแหล่งที่มาข้างต้น

สำหรับแหล่งที่มาและสื่อในการอะวะฮ์นั้น ‘Abd al-Karīm Zaidān (2009: 395-395) กล่าวว่า แหล่งที่มาของแนวทางและสื่อในการอะวะฮ์ ได้แก่ อัลกุรอาน อัสนุนนะฮ์

⁴⁹ ได้แก่ ท่านอับูบักรุ ท่านอุมัรฺ ท่านอูษมาน และท่านอะลี ﷺ

ชีวประวัติของ สะลัฟ (บรรพชนรุ่นแรก) การวินิจฉัยของบรรดาฟุเกาะฮาอ์ (นักนิติศาสตร์อิสลาม) และบทเรียนหรือประสบการณ์

3.3.2 องค์ประกอบในการตะอฺวะฮฺ

การตะอฺวะฮฺจะดำเนินขึ้นด้วยสามประการต่อไปนี้ คือ

ดาอีย์ มัคดูฮ์ และเมาฏูฮ์

(Muḥammad Abū al-Faṭḥ, 1995: 152)

3.3.2.1 ดาอีย์

1) ความหมายของดาอีย์

ดาอีย์ คือ ผู้ศรัทธาต่ออิสลาม และเรียกร้องเชิญชวน ผู้คนให้ศรัทธา ต่ออิสลาม ('Abd al-Karīm Zaidān, 1976: 357) Muḥammad Abū al-Faṭḥ (1995: 152) กล่าวว่า “ดาอีย์ หมายถึง ผู้ที่เผยแผ่ต่ออิสลาม และมีความรู้ในสิ่งที่เผยแผ่ และนำไปปฏิบัติจริง”

2) เสบียงของนักดาอีย์

Muḥammad Ṣaliḥ al-'Uthaimīn (1991: 6-25) กล่าวว่า “เสบียงที่นักดาอีย์สมควร มีติดตัวไว้ มี 6 ประการ คือ

ก. ความรู้

ข. ความอดทน

ค. การมีหิกมะฮฺ

ง. การมีจรรยาบรรณที่ดีงาม

จ. การเข้าหาผู้คน

ฉ. การยอมรับความเห็นที่แตกต่าง

3) มารยาทและคุณลักษณะของนักดาอีย์

มารยาทของนักดาอีย์ มีหลายประการ ส่วนหนึ่ง คือ

1. ความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ

วาญิบสำหรับดาอีย์ฮฺในการเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ ไม่ใช่เพื่อ

⁵⁰ จะกล่าวโดยละเอียดในหัวข้อแนวทางการตะอฺวะฮฺ หัวข้อ 2.5.2.1

การริยาอ⁵¹ การศุມอะฮฺ⁵² และการได้รับการสรรเสริญจากผู้คน ทว่าการคะอะฮฺนั้นเพื่อหวัง ในพระพักตร์ของอัลลอฮฺ ﷻ ความบริสุทธิ์ใจเป็นมารยาทและคุณลักษณะที่สำคัญยิ่ง ซึ่งจำเป็นจะต้องให้เกิดขึ้นในการคะอะฮฺ

2. จำเป็นจะต้องมีความรู้ในการคะอะฮฺ

นักคาลัยจำเป็นจะต้องมีความรู้ในการคะอะฮฺ ไม่คะอะฮฺด้วยความ ไม่รู้ในสิ่งที่ตนได้เชิญชวน อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعِيَ وَسُبحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(يوسف: 108)

ความว่า “จงกล่าวเถิดมุ หัมมัด ﷺ นี้คือแนวทางของฉั น⁵³ ฉั นเรียกร้องไป สู่อัลลอฮฺ ﷻ อย่างประจักษ์แจ้ง (ด้วยความรู้ที่ถูกต้อง) ทั้งตัวฉั นและผู้ปฏิบัติตามฉั น และมหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮฺ ﷻ ฉั นมิได้อยู่ในหมู่ตั้งภาคี”

(ยสุฟ: 108)

ดังนั้น จำเป็นที่นักคาลัยจะต้องมีความรู้ และความรู้ นั้นเป็นฟิรฎุ จงห่างไกลจากการคะอะฮฺโดยไม่มีความรู้ จงห่างไกลจากการสนทนาในสิ่งที่ไม่มีความรู้ เพราะแท้จริงแล้วความอวิชา (ญาฮิล) นั้นจะนำมาซึ่งความล่มสลาย ไม่คงอยู่ นำมาซึ่งการบ่อนทำลาย ไม่ได้ซึ่งการปรับปรุงแก้ไข และอย่าได้ทำการ คะอะฮฺโดยไม่มีความรู้และประจักษ์แจ้งในสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ และเราะฮูล ﷺ กล่าวเกี่ยวกับสิ่งนั้น

3. มีความสุขุมในการคะอะฮฺ

⁵¹ การทำความดีอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยมีเจตนาเพื่ออิฮฺวาค

⁵² คือ การทำงานใดการทำงานหนึ่ง เพื่อให้บุคคลอื่นเห็นและได้ฮฺนในสิ่งที่เขาทำ โดยมีนัยยะที่ไม่บริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺ ﷻ

⁵³ เป็นแนวทางที่ชัดเจนเที่ยงตรง ไม่คดเคี้ยว ปราศจากการเคลือบแคลงและการสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น

จำเป็นสำหรับนักคาลิฟที่ต้องมีความสุขและอ่อนโยนในการอะวะฮฺแบบรับ
ภารกิจนี้ด้วยการอดทน เฉกเช่นที่บรรดาเราะสุล ﷺ ได้กระทำไว้ จำต้องหลีกเลี่ยงจากการเร่งรีบ
ความรุนแรง และแข็งกร้าว แต่จำเป็นสำหรับนักคาลิฟในการอดทน สุขุม และอ่อนโยนในการอะ
วะฮฺ (‘Abd al-‘Azīz bin ‘Abd Allāh bin Bāz, 1997: 43-45)

เสียบยง มารยาทหรือคุณลักษณะ ที่กล่าวมาข้างต้นมีความ คล้ายคลึงกัน และเป็น
เพียงส่วนหนึ่งจากมารยาทหรือคุณลักษณะต่างๆ ที่นักคาลิฟพึงมีเท่านั้น ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งขาด
สำหรับนักคาลิฟในการเสาะแสวงเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ ตลอดจน ชัดเกล้า ปรับปรุงพัฒนาตนเอง
ในการนี้อย่างสม่ำเสมอ

4) แนวทางสำหรับมุสลิมะฮฺในการเตรียมพร้อมสู่การเป็นนักคาลิฟ

แนวทางสำหรับมุสลิมะฮฺในการเตรียมพร้อมสู่การ เป็นนักคาลิฟ แบ่งออกเป็นสอง
ด้าน คือ การเตรียมพร้อมทางด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติ

ก. การเตรียมพร้อมทางด้านทฤษฎี

การเตรียมพร้อมทางด้านทฤษฎี ได้แก่ การเตรียมพร้อมทางด้านความรู้ จิตวิญญาณ
และสังคม

การเตรียมพร้อมทางด้านความรู้ แบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนที่เป็นความรู้หลัก
และส่วนที่เป็นความรู้ช่วยเสริมความรู้หลักคือ แหล่งที่มา ในการเตรียม ตัวสู่การเป็นคาลิฟอะฮฺ
ประกอบด้วยอัลกุรอาน ตัฟซีร์ อัลหะดีษนะบะวียะ เตฮาหิด (อะกีดะฮฺ) ชีวประวัติของท่านเราะสุล ﷺ
และบุคลิกภาพอันมีเกียรติของท่าน ความรู้เกี่ยวกับการอะวะฮฺของท่านเราะสุล ﷺ ชีวประวัติของ
บรรดานักคาลิฟ อัลหิสบะฮฺ (การสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย) และ ตัรบียะฮฺ ส่วนความรู้
ช่วยเสริม ได้แก่ ภาษาอาหรับ ลักษณะเฉพาะของอิสลาม อุศูลฟิเกฮฺ การศึกษาสถานการณ์โลกทั้ง
อดีตและปัจจุบัน อัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์มนุษย์ และการศึกษาสถานการณ์โลกปัจจุบัน เพื่อที่จะ
รู้จักเหตุการณ์ต่างๆ เกี่ยวกับศาสนา การเมือง เศรษฐกิจ อารยธรรม และอื่นๆ เป็นต้น (Ahmad al-
Abābitin, 1991: 173-174)

การเตรียมพร้อมทางด้านจิตวิญญาณ ได้แก่ การศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ และเราะสุล
ของพระองค์ การมีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮฺ ﷻ การคิดดีต่ออัลลอฮฺ ﷻ การมองในแง่ดี ความ

กล่าวหาญในสิ่งที่เป็นสังฆกรรม ความภาคภูมิใจในอิสลาม ความอดทน และการรู้จักสภาพและ
 สิ่งแวดล้อมของผู้ที่จะสนทนากการเตรียมพร้อมทางสังคม ได้แก่ การเลือกคู่ครองเพื่อสร้างครอบครัว
 การขัดเกลาทางสังคม การเสริมสร้างองค์ประกอบต่างๆ ในการเตรียมพร้อมทางสังคม ได้แก่ การมี
 ความรู้สึว่าการคะอะฮ์เป็นสิทธิ์ที่มุสลิมทุกคนพึงได้รับ การมีสัจจะและอะมานะฮ์ การมีความ
 เอื้ออาทร การมีความสัมพันธ์ ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน ความรัก เป็นต้น (Ahmad al-
 Abābiṭin, 1991: 197)

ข.การเตรียมพร้อมทางด้านการปฏิบัติ

การเตรียมพร้อมทางด้านการปฏิบัติ ได้แก่ ศิลปะหรือเทคนิคในการพบเจอผู้คน
 และเทคนิคในงานหนังสือ

ศิลปะหรือเทคนิคในการพบเจอผู้คน ประกอบด้วย 1) การฝึกอบรมเพื่อเตรียม ผู้
 การกล่าวปาฐกถาหรือเทศนาธรรม ข้อปฏิบัติขณะกล่าวปาฐกถาหรือเทศนาธรรม ขั้นตอนการรวม
 รวมข้อมูลที่จะใช้ ในการ กล่าว 2) การฝึกอบรมเพื่อเตรียมการสอน ข้อปฏิบัติของผู้สอน เมื่ออยู่ใน
 ห้องเรียน ขั้นตอนการสอน เนื้อหาที่สอน 3) การฝึกอบรมเพื่อเตรียมการบรรยายศาสนา สนธรรม ซึ่ง
 แบ่งเป็นสองด้านคือ ด้านทฤษฎีความรู้ และด้านการปฏิบัติตัว 4) การฝึกอบรมเพื่อเตรียมสู่การจัด
 อบรมสัมมนา แบ่งเป็นสองด้านเช่นกัน คือ ส่วนที่เป็นทฤษฎีและการปฏิบัติ ซึ่งส่วนที่เป็นทฤษฎี
 ประกอบด้วยขั้นตอนของการวางแผน การดำเนินการ เป็นต้น สำหรับ เทคนิคในการเขียน หนังสือ
 ประกอบด้วยการฝึกอบรมในการเขียน การศึกษาระเบียบวิธีในการเขียนทั้งด้านทฤษฎีและทาง
 ปฏิบัติ (Ahmad al-Abābiṭin, 1991: 153-287-)

3.3.2.2 มัดอูฮ์

มัดอูฮ์ หมายถึง ผู้ที่ถูกคะอะฮ์สู่อิสลาม (‘Abd al-Karīm Zaidān, 2009: 355) ใน
 การนี้ได้แก่ มนุษย์ทั่วไป ทั้งนี้เพราะอิสลามเป็นศาสน์อันนิรันดร์ของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งพระองค์ได้ส่ง
 ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ แก่มนุษยชาติ พระองค์ได้ตรัสว่า

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا...﴾

(الأعراف: 158)

ความว่า “จงกล่าวเถิด (มุหัมมัด ﷺ) ว่า โอ้มนุษย์ทั้งหลาย แท้จริง
ฉันคือเราะสูลของอัลลอฮ์ ﷻ มายังพวกท่านทั้งหมด...”

(อัลอะอฺรอฟ: 158)

และคำตรัสที่ว่า

﴿...وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِّلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا...﴾

(سبأ: 28)

ความว่า “...และเรามีได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด เว้นแต่เป็นผู้แจ้งข่าวดี
และเป็นผู้ตักเตือนแก่มนุษย์ทั้งหลาย”

(สะบะอฺ: 28)

คำตรัสข้างต้นเป็นคำตรัสทั่วไปที่โยงถึงมัดอูยฺ โดยไม่ได้รวมผู้ที่กล่าวถึงที่เป็นมุสลิมเท่านั้น
การตะอฺวะฮฺผู้อัลลอฮ์ ﷻ เป็นการงานที่รวมมนุษย์ทั่วไป โดยไม่ได้เจาะจงเพศใด
เพศหนึ่ง ระดับใดระดับหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอัลกุรอานได้กล่าวถึงมนุษย์ทั่วไปที่เป็น
ลูกหลานนบีอาดัม ﷺ ดังนั้นนักคาศาอียฺจะต้องทำความเข้าใจหลักการทั่วไปในการตะอฺวะฮฺผู้อัลลอฮ์
ﷻ พร้อมกับกระตือรือร้นในการปฏิสัมพันธ์สำหรับผู้ที่มีความสามารถ และไม่เป็นการ
บกพร่องหากนักคาศาอียฺจะเริ่มต้นตะอฺวะฮฺกับผู้ที่เป็นเครือญาติที่ใกล้ชิดก่อน โดยตะอฺวะฮฺพวกเขา
ก่อนผู้อื่นที่อยู่ไกลจากเขา มนุษย์ทุกคนมีสิทธิในการได้รับการตะอฺวะฮฺ เป็นไปได้ว่าผู้ที่อยู่ไกล
ไม่ได้มีความเหมาะสมกว่าผู้ที่อยู่ใกล้ แต่ทว่าผู้ที่อยู่ใกล้มีความง่ายดายนในการตะอฺวะฮฺกว่าผู้ที่
อยู่ไกลกว่า (‘Abd al-Karīm Zaidān, 2009:357) หากมัดอูยฺของนางเป็นบุรุษ นางต้องตะอฺวะฮฺใน
ขณะที่สวมหิญาบและหลีกเลี่ยงการอยู่ตามลำพังกับบุรุษที่ไม่ใช่มะ หุรอุม ถ้านางตะอฺวะฮฺกับสตรี
เธอต้องเรียกร้องพวกหล่อนอย่างชาญฉลาดและต้องให้แน่ใจว่าทัศนคติ ทำทางการวางตัวและการ
กระทำของเธอนั้นอยู่เหนือข้อกังขา แล้วจะไม่มีใครวิจารณ์นางหรือตั้งคำถามกับนางว่า “ทำไมเธอ
ไม่เริ่มกับตัวเธอเองเสียก่อน ” นางต้องหลีกเลี่ยงเสื้อผ้าที่จะทำให้คนออกห่าง เธอ และหลีกเลี่ยงพิต
นะฮฺ ทุกชนิดเช่น การอวดความสวยงามหรือการพุดจาหวานเยิ้ม เพราะถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว นางอาจ

ถูกวิจารณ์ได้ นางจะต้องรอบคอบในการเรียกร้องสู่อัลลอฮ์ ﷻ ด้วยวิธีการที่จะไม่ทำลายข้อผูกมัดทางศาสนาหรือชื่อเสียงของตัวเอง (อิบน์คุดัยมียะฮ์และคณะ, 2555:26)

โดยสรุปแล้ว มัคอูซ ก็คือ ผู้ที่ถูกเรียกร้องเชิญชวน ได้แก่ มนุษย์ทั่วไป ไม่ว่าจะอยู่ใกล้หรือไกล (จากตัวของนักคอาอีย์) เป็นมุสลิมหรือกาฟิร เป็นสุภาพบุรุษ หรือสุภาพสตรี (Muhammad Abū al-Faḥ, 1995: 152)

3.3.2.3 เมากูอู (เนื้อหาหรือสารัตถะที่จะคะอะฮะฮ์)

เนื้อหาหรือสิ่งที่จะคะอะฮะฮ์ ได้แก่ การคะอะฮะฮ์สู่คำสอนของอิสลามที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงบัญชาแก่ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานอันทรงเกียรติ และในสุนนะฮ์อันบริสุทธิ์ (‘Abd al-Karīm Zaidān, 2009: 11)

﴿قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَىٰ بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعِيَ وَسُبحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ﴾

(يوسف: 108)

ความว่า “จงกล่าวเถิดมุ หัมมัด ﷺ นี่คือนำทางของฉัน⁵⁴ ฉันเรียกร้องไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ อย่างประจักษ์แจ้ง (ด้วยความรู้ที่ถูกต้อง) ทั้งตัวฉันและผู้ปฏิบัติตามฉัน และมหาบริสุทธิ์แห่งอัลลอฮ์ ﷻ ฉันมิได้อยู่ในหมู่ตั้งภาคี”

(ยูสุฟ: 108)

ในการนี้จำเป็น สำหรับนักคอาอีย์ทั้งหลาย ในการให้ความกระจ่าง แก่ผู้คนที่เกี่ยวกับคำสอนที่จะคะอะฮะฮ์ เสมือนดัง ที่ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ ได้ให้ความกระจ่าง นั่นคือ การคะอะฮะฮ์สู่แนวทางของอัลลอฮ์ ﷻ อันเที่ยงตรง สู่ดินของอัลลอฮ์ ﷻ ที่สัจจริง

อิสลามเป็นแนวทาง การดำเนินชีวิต ที่เที่ยงตรง เป็นสิ่งที่วาญิบสำหรับนักคอาอีย์ในการเรียกร้องสู่ โดยไม่มีการเรียกร้องสู่ผู้ซำบิใดผู้ซำบิหนึ่ง ความเห็นของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นการ

⁵⁴ เป็นแนวทางที่ชัดเจนเที่ยงตรง ไม่คลเคลื่อน ปราศจากการเคลือบแคลงและการสงสัยใดๆ ทั้งสิ้น

เรียกร่องสุ่ดินของอัลลอฮ์ ﷻ สุ่แนวทางอันเที่ยงตรงของพระองค์ และสิ่งแรกทีควรเรียกร่อง คือ การมีอะกีดะฮ์ที่ถูกต้อง การมีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ เพียงหนึ่งเดียวในการทำอิบาดะฮ์ การศรัทธาต่อพระองค์ ต่อเราะฮูต ﷺ ของพระองค์ ต่อวันอาคิเราะฮ์ ต่อทุกๆ สิ่งทีอัลลอฮ์ ﷻ และเราะฮูต ﷺ บอกกล่าว เพราะสิ่งนี้คือรากฐานของแนวทางทีเที่ยงตรง นั่นคือ การอะวะฮ์สุ่การให้ปฏิญาณตนว่าไม่มีพระเจ้าอื่นใดเว้นแต่อัลลอฮ์ ﷻ และมุฮัมมัด ﷺ เป็นเราะฮูต ﷺ ของพระองค์ เช่นเดียวกัน คือ การอะวะฮ์ สุ่การ ญิฮาดในหนทางของอัลลอฮ์ ﷻ การสั่งใช้สุ่ความดีและการห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย การรับเอาและ ปฏิบัติตามบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ ในเรื่องของเกาะฮาระฮ์ (ความสะอาด การละหมาด การปฏิสัมพันธ์ การสมรส การหย่าร้าง บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายอาญา ยามศึกและยามสงบและต่อทุกๆ สิ่ง เพราะดินของอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นสิ่งแวดล้อม ปฏิรูปการดำรงชีวิตในโลกนี้และการกลับสุ่พระองค์ในโลกอาคิเราะฮ์ และครอบคลุมทุกๆ สิ่งทีเป็นจำเป็นสำหรับมนุษย์ในเรื่องศาสนาและเรื่องคนยา

เช่นเดียวกัน คือ การอะวะฮ์สุ่อ้คลาเกทีประเสริฐและมีเกียรติ สุ่การงานทีดี การห้ามปรามจริยธรรมที น่ารังเกียจ ไร้สาระ และการงานทีไม่ดี การ อะวะฮ์สุ่การเป็นพี่น้องร่วมศรัทธา สุ่การรวบรวมผู้ศรัทธาและการสร้างความสนิทสนมระหว่างกัน การอะวะฮ์สุ่การเมืองการปกครองทีดีและมีความชอบธรรม และเช่นเดียวกัน คือ การอะวะฮ์สุ่ไปสุ่เศรษฐกิจ เสมือนกับทีเรียกร่องสุ่การเมืองการปกครอง อิบาดะฮ์ และการญิฮาด การอะวะฮ์สุ่เศรษฐกิจ หมายถึง การอะวะฮ์สุ่เศรษฐกิจทีดำเนินอยู่บนหลักชะรีอะฮ์ทีเป็นสายกลาง ไม่ใช่เศรษฐกิจระบบทุนนิยมทีเต็มไปด้ว้กลโกง ความไม่ยุติธรรม และไม่ใช่เศรษฐกิจระบบสังคมนิยมทีไม่เกิ ырดิกับทรัพย์สินเงินทองของมนุษย์ ซึ่งระบบของอิสลามนั้นรักษาทรัพย์สินของเพื่อนมนุษย์ และสิ่งทีมนุษย์ ขวนขวายไว้ ชะรีอะฮ์จะรักษาไว้ซึ่งความไม่ยุติธรรม การถือ โกง ดอกเบีย และการอธรรมต่อเพื่อนมนุษย์ และสร้างความเป็นธรรมให้เกิดขึ้น และเช่นเดียวกันคือ การอะวะฮ์สุ่ไปสุ่ความเป็นพี่น้องผู้ศรัทธาโดยการให้เกียรติระหว่างกัน ให้การนะสีหะฮ์ ไม่อิจนาริษา ไม่ถือ โกง ไม่ทำลายและไม่แสดงพฤติกรรมทีเป็นอ้คลาเกทีน่าตำหนิ

สรุปแล้วจำเป็นสำหรับคาลัย้ทั้งหลายในการเรียกร่องเชิญชวนสุ่อิสลามในทุกมิติ โดยไม่มีความต่างระหว่างมวลมนุษย์ ไม่เป็นผู้ทีคลั่งไคล้ใน มัซฮับใดมัซฮับหนึ่ง สุ่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง สุ่ผู้คงแก่เรียนของเขาหรือหัวหน้าของเขาหรืออื่นๆ นอกจากนี้ ทว่าเป้าหมายในการอะวะฮ์ของเขา

เพื่อยืนยันถึงสังคมและให้ความชัดเจนในสังคม ตลอดจนให้มนุษย์ยืนหยัดในสังคมนั้น
(‘Abd al-‘Azīz bin ‘Abd Allāh bin Bāz, 1997: 25-40)

2.4 ระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

2.4.1 ความหมายของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

Muḥammad Abū al- Fath (1995: 195) กล่าวว่า “ระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์ (*طريقة الدعوة*) หรือหลักสูตรในการตะอวะฮ์ หมายถึง ระบบในการตะอวะฮ์ หรือแบบแผนในการตะอวะฮ์ เหมือนกับระบบแบบแผนด้านความเชื่อ (อากีดะฮ์) ระบบแบบแผนด้านการสักการะ (อิบาดะฮ์) การทำธุรกรรม และอื่นๆ เช่น ระบบแบบแผนในการศึกษาหาความรู้ เป็นต้น”

2.4.2 ประเภทของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

Muḥammad Abū al- Fath (1995: 195) กล่าวว่า “มีทฤษฎีจำนวนมากเกี่ยวกับประเภทของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์ ซึ่งในการนี้จะแบ่งออกตามสภาพต่างๆ ได้ดังนี้”

2.4.2.1 แบ่งตามแหล่งที่มาของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

2.4.2.2 แบ่งตามหัวข้อระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

2.4.2.3 แบ่งตามสภาพของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

2.4.2.4 แบ่งตามแก่นของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

2.4.2.1 การแบ่งตามแหล่งที่มาของระเบียบวิธีในการตะอวะฮ์

การแบ่งตามแหล่งที่มาของระเบียบวิธี แบ่งย่อยออกเป็นสองประเภทพื้นฐาน คือ

1) ระเบียบวิธีร็อบบานียะฮ์ (ระเบียบวิธีที่ถูกวางไว้โดยพระผู้อภิบาล) คือ ระเบียบวิธีที่ถูกวางไว้ด้วยบทบัญญัติ นั่นคือการตะอวะฮ์ด้วยแนวทางที่มาจากอัลกุรอานหรือสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นแนวทางที่ปราศจากข้อผิดพลาด

2) ระเบียบวิธีบะฮารียะฮ์ (ระเบียบวิธีที่ถูกวางไว้โดย มนุษย์) คือ ระเบียบวิธีการตะอวะฮ์ที่ถูกวางไว้โดยบรรดานักคาลิฟและอุลมะมาอ์ด้วยการวินิจฉัยของพวกเขาในด้านต่างๆ ของการตะอวะฮ์ โดยประยุกต์จากระเบียบวิธีร็อบบานียะฮ์ ซึ่งเป็นระเบียบวิธีที่วางไว้โดยมีความสอดคล้องกับเวลาของพวกเขา เหมาะสมกับระดับของมัจอูฮ์ของพวกเขา ระเบียบวิธีที่ถูกวางไว้ โดยมนุษย์ เป็นไปได้ว่าผิดพลาดและถูกต้อง เสมือนปัญหาศาสนาที่มีการวินิจฉัย ซึ่งผู้ที่วินิจฉัยจะได้ รับ

สองประการ คือ ได้รับ หนึ่งผลบุญ (กรณีวินิจฉัยผิดพลาด) หรือ ได้รับ สองผลบุญ (กรณีวินิจฉัยถูกต้อง) และสำหรับนักดาอีย์นั้นสามารถที่จะรับหรือละทิ้งระเบียบวิธีนี้ได้ตามแต่ประสงค์ เว้นแต่ระเบียบวิธีของบรรดาเคาะลีฟะฮ์ผู้ทรงธรรมทั้งสิ้น

2.4.2.2 แบ่งตามหัวข้อระเบียบวิธีในการคะอะวะฮ์

การแบ่งประเภทตามหัวข้อระเบียบวิธีในการคะอะวะฮ์มีหลายประการ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการคะอะวะฮ์ ความครอบคลุมทุกๆ ด้าน ของการดำเนินชีวิตของมนุษย์ อัน ได้แก่ ระเบียบวิธี ที่เกี่ยวกับอะคีดะฮ์ อิบาเดฮ์ สังคม เศรษฐกิจ การทหาร การเมือง การกีฬา และอื่นๆ เป็นต้น

2.4.2.3 แบ่งตามสภาพของระเบียบวิธีในการคะอะวะฮ์

การ แบ่งตาม สภาพของระเบียบวิธีในการคะอะวะฮ์ ได้แก่ การแบ่งระเบียบวิธี ออกเป็นระเบียบวิธีที่มีลักษณะเฉพาะและระเบียบวิธีที่มีลักษณะทั่วไป แบ่งออกเป็นระเบียบวิธีปัจเจกบุคคลและสังคม แบ่งออกเป็นระเบียบวิธีที่เป็นภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ และระเบียบวิธีอื่นๆ สำหรับระเบียบวิธีที่มีลักษณะเฉพาะจะไม่ปรับปรุงแก้ไขส่วนที่เป็นทั่วไป และระเบียบวิธีทั่วไปก็จะไม่ปรับปรุงส่วนที่เป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งบทบัญญัติของอิสลามเองก็มีตัวอย่างมากมายที่เป็นระเบียบวิธีทั่วไป ระเบียบวิธีเฉพาะ และอื่นๆ เช่น การละหมาดกียามุลลัยทั้งคืนหรือส่วนหนึ่งของคืนเป็นวาญิบ ก็เป็นการบัญญัติไว้โดยเฉพาะแก่ท่านเราะฮ์ลุล ﷺ เท่านั้น

2.4.2.4 แบ่งตามแก่นของระเบียบวิธีในการคะอะวะฮ์

แก่นของ ระเบียบวิธีในการคะอะวะฮ์ จะ แบ่งตาม ธรรมชาติของมนุษย์ อัน ได้แก่ หัวใจ สติปัญญา และประสาทสัมผัส

การแบ่งตามธรรมชาติของหัวใจ เรียกว่า ระเบียบวิธีอาดิฟีย์ (ความรู้สึกร)

การแบ่งตามธรรมชาติของสติปัญญา เรียกว่า ระเบียบวิธีอักลีย์ (สติปัญญา)

การแบ่งตามธรรมชาติของประสาทสัมผัส เรียกว่า ระเบียบวิธีอัลฮิสสีย์ (ประสาทสัมผัส) หรือ ตัจรีบีย์ (การทดลอง)

ในการนี้ไม่สามารถที่จะแบ่งระเบียบวิธีนี้ในทางทฤษฎีได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะแก่นของธรรมชาติที่มีอยู่ ในจิตใจของมนุษย์ มีความสัมพันธ์และต่างพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่ง

คุณลักษณะของการแบ่งประเภทนี้ขึ้นอยู่กับมุมมอง ในด้านอื่นๆ ด้วย (Muhammad Abū al- Fath, 1995: 196-198)

2.4.3 คุณสมบัติของระเบียบวิธีการอะวะฮฺ

Muhammad Abū al- Fath (1995: 220) กล่าวว่า “สามารถที่จะแบ่งคุณสมบัติทั่วไปของระเบียบวิธีการอะวะฮฺออกเป็นสามประเภทพื้นฐานดังนี้

2.4.3.1 คุณสมบัติในด้านอะกีละฮฺ (ความเชื่อ)

2.4.3.2 คุณสมบัติในด้านชะรีอะฮฺ (บทบัญญัติ)

2.4.3.3 คุณสมบัติในด้านอัคลาก (มารยาท)

2.4.3.1 คุณสมบัติในด้านอะกีละฮฺ

1) จะต้องนำเสนออะกีละฮฺที่ถูกต้อง ด้วยระเบียบวิธีที่ชัดเจน ห่างไกลจากระเบียบวิธีทางปรัชญา

2) สร้างอะกีละฮฺให้มีความมั่นคงในจิตใจ

3) ทำให้อะกีละฮฺที่เสียหายซึ่งแพร่หลายอยู่ในชีวิตของมนุษย์เป็น โมฆะ

2.4.3.2 คุณสมบัติในด้านชะรีอะฮฺ

1) จะต้องนำเสนอเรื่องราวที่เป็นอิบาอะฮฺและแนวทางในการประกอบอิบาอะฮฺ ด้วยระเบียบวิธีที่มาจากวิวรรณ์ (อัลกุรอานและหะดีษ)

2) สามารถนำมาใช้ในสิ่งที่ไม่ขัดแย้งกับเป้าหมายของชะรีอะฮฺ

3) วางรากฐานและกฎเกณฑ์ทั่วไป สำหรับบทบัญญัติของอิสลาม ส่วนใหญ่ และเปิดทางเพื่อการวินิจฉัยในการปฏิบัติศาสนกิจและหุกุมปลีกย่อย

2.4.3.3 คุณสมบัติในด้านอัคลาก

3.1 ชี้แจงถึงอัคลากที่มีเกียรติและหลักฐานสำหรับอัคลากนั้น ๆ เช่น ความสัจจะ ความยุติธรรม เป็นต้น

3.2 ชี้แจงถึงอัคลากที่น่ารังเกียจ และหลักฐานสำหรับอัคลากนั้น ๆ เช่น การโกหก การบ่อนทำลาย (Muhammad Abū al- Fath, 1995: 222-226)

2.5 แนวทางและสื่อในการคะอะฮฺ

การคะอะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ ไม่ใช่การทำงานที่จะกระทำอย่างสุ่มสี่สุ่มห้า โดยไม่มีการจัดลำดับ จัดระเบียบ หรือการวางแผน แต่ การคะอะฮฺเป็นการทำงานที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแนวทาง (อุสลุบ) และสื่อ (วะลีละฮฺ) ที่จะใช้ในการคะอะฮฺเพื่อปฏิบัติภาระหน้าที่นี้ และเพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายของการคะอะฮฺโดยไม่ถูกรบกวนหรือบิดเบือนไป (Ahmad Abū Zaid, 1994:107)

2.5.1 ความหมายของอุสลุบ ทางภาษาและวิชาการ

2.5.1.1 ความหมายของอุสลุบ ทางภาษา

อุสลุบ (أسلوب) มีความหมายว่า แนวทาง ด้าน สำนักคิด ศิลป์ และวิธีการ

เมื่อ นำอุสลุบผนวกไว้กับศาสตร์ทาง ศิลป์ จะหมายถึง การที่คนๆ หนึ่ง ปฏิบัติใช้ (แนวทางใดแนวทางหนึ่ง) ในการพูด (Ibn al-Manṣūr, n.d: 2/178) อุสลุบ มีความหมายว่า แนวทาง บ้างก็กล่าวว่า คือ การที่คนๆ หนึ่งใช้แนวทางใดแนวทางหนึ่งในเรื่องต่อไปนี้ เช่น แนวทางสำนักคิด แนวทางในการประพันธ์ เป็นต้น (Ibrāhīm Madkūr, 1985: 1/440)

2.5.1.2 ความหมายของอุสลุบ (أسلوب) ทางวิชาการ

อุสลุบ คือ แนวทางในการสร้างหรือแนวทางในการเลือกใช้กลุ่มคำและเรียบเรียง ขึ้นเพื่อแสดงออกถึงความหมายของคำนั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความชัดเจนและ เกิดอิทธิพลต่อ คู่สนทนา (Ahmad al-Shāyib, 1977:44) ‘Abd al-‘Azīz (1983: 30) กล่าวว่า “อุสลุบ คือ แนวทางที่ ผู้พูดใช้ในการเรียบเรียงและเลือกใช้คำ กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การนำเสนอความหมาย แนวคิด หรือ ประเด็นจากสิ่งที่ต้องการนำเสนอ ถ่ายทอด ออกมาเป็นวลีและประโยคที่เลือกสรรมาแล้ว เพื่อให้ เหมาะสมกับความคิดความอ่านของผู้ที่สนทนาและสภาพของพวกเขา ” อีกความหมายหนึ่ง อุสลุบ หมายถึง สำนวนของการเผยแผ่ที่ใช้ในการคะอะฮฺมวลมนุษย หรือ กลุ่มของคำพูดและการกระทำ ที่นักคาวีย์ใช้ในการเข้าถึงหัวใจของมัดอูฮ์และ เชิญชวนเขาในสิ่งที่ตนเรียกร้อง ” (‘Abd Allāh bin Ahmad al-Allāf, n.d.: 9)

กล่าวโดยสรุปแล้วอุสลุบในการคะอะฮฺ คือ แนวทางหรือสำนวนที่นักคาวีย์เรียบเรียงขึ้นมาเพื่อเรียกร้องเชิญชวนมัดอูฮ์ของเขาสู่อัลลอฮฺ ﷻ

2.5.2 แนวทางหรืออุปนิสัยในการละอวะฮฺ

แนวทางในการละอวะฮฺ เป็นปัจจัยที่ช่วยให้นักคาลัยได้รับความสำเร็จในการละอวะฮฺ ทำให้การละอวะฮฺมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมี ประสิทธิภาพ แนวทางที่ดีถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญสำหรับนักคาลัย ที่ต้องเตรียมพร้อมในทุกเวลาและด้วยความพยายาม เพื่อที่จะ นำพาผู้เป้าหมายที่ต้องการ ด้วยกับต้นทุนที่น้อยและง่ายที่สุด (Fathī Yakan, 2007: 106) Ḥamid bin Naṣir (1998: 31) กล่าวว่า “หากจะนับแนวทางในการละอวะฮฺ ทั้งหมดนั้นเป็นสิ่งที่ยาก ทั้งนี้เพราะมีมาก และมีหลายประเภท และสำหรับอัลกุรอาน มีตัวบทที่ระบุถึงส่วนหนึ่งของแนวทางการละอวะฮฺ ที่ชัดเจน ซึ่งแนวทางละอวะฮฺหลักๆ ที่ปรากฏหลักฐาน จาก อัลกุรอาน ได้แก่ หิกมะฮฺ การตกเตื่อนที่ดี และการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า ดังคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า”

﴿ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ...﴾

(النحل: 125)

ความว่า “จงเรียกร้องสู่แนวทางแห่งพระเจ้าของสุเจ้า ด้วยหิกมะฮฺ และการตกเตื่อนที่ดี และจงโต้แย้งพวกเขาด้วยสิ่งที่ดีกว่า”⁵⁵ แท้จริงพระเจ้าของพระองค์และพระองค์ทรงรู้ดียิ่งถึงบรรดาผู้ที่อยู่ในทางที่ถูกต้อง...”

(อันนะหฺลุ: 125)

Aḥmad Abū Zaid (1994: 107) กล่าวว่า “แนวทางหรือสำนวนในการละอวะฮฺ เป็นแนวทางที่คาลัยฮฺ ใช้เพื่อดำเนินสู่การละอวะฮฺของตนแก่ผู้คน ทั้งหลาย ซึ่งดำเนินอยู่แนวทางหรือสำนวนในการ ให้คำสั่งสอนที่ดี ด้วยหิกมะฮฺ ด้วยการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า หรือ การตรึงบ⁵⁶และการตรึงบ⁵⁷”

⁵⁵ คือด้วยเหตุผลและหลักฐาน ด้วยความอ่อนโยนและสุภาพ

⁵⁶ การจูงใจถึงความประเสริฐหรือผลบุญ

⁵⁷ การข่มขู่ถึงบทลงโทษหรือความผิดบาป

2.5.2.1 แนวทางการคอะวะฮ์ที่ปรากฏในอัลกุรอาน

ส่วนหนึ่งจากแนวทางการคอะวะฮ์ที่ปรากฏในอัลกุรอาน ผู้วิจัยเลือกศึกษาทั้งหมด 4 แนวทาง คือ 1) หิกมะฮ์ 2) การตัดเตือนที่ดี 3) การโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า ซึ่งเป็นแนวทางหรือสำนวนที่ปรากฏในสุเราะฮ์อันนะหฺลุซังตัน และ 4) การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ซึ่งปรากฏในสุเราะฮ์อาลี อิมรอน อายุฮ์ที่ 104 และ 110 เป็นต้น ตลอดจนแนวทางอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์สำหรับนักดาอีย์ในหัวข้อ 2.5.2.2

1) หิกมะฮ์

ก. ความหมายของคำว่าหิกมะฮ์ทางภาษาและวิชาการ

ความหมายของคำว่าหิกมะฮ์ทางภาษา

หิกมะฮ์ในทางภาษามีหลายความหมาย เช่น ความยุติธรรม ความรู้ ความสุขุม นบี

อัลกุรอาน อัลอินญีล (Ibrāhīm Madkūr, 1985: 1/197)

ความหมายของคำว่าหิกมะฮ์ทางวิชาการ

ความหมายของหิกมะฮ์ในทางวิชาการ มีความหมายที่หลากหลาย มีผู้ทีกล่าว หิกมะฮ์ คือ นบี ﷺ มีผู้ทีกล่าวว่ คือ อัลกุรอานและความเข้าใจในอัลกุรอาน มีผู้ทีกล่าวว่ คือ การรู้จักสังขรรมพร้อมกัปฏิบัติ ษฒสังขรรมนั้น บ้างกล่าวว่ หิกมะฮ์ คือ ความถูกต้องในคำพูดและการกระทำ บ้างกล่าวว่ ความรู้ที่ยังประโยชน์และการงานทีดี บ้างกล่าวว่ การเกรงกลัวอัลลอฮ์ ﷻ บ้างก็กล่าวว่ คือ สุนนะฮ์ เป็นต้น (Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭahmiy, 1992: 26)

คำว่าหิกมะฮ์ในอัลกุรอาน

คำว่าหิกมะฮ์ในอัลกุรอานมี 2 รูปแบบ คือ กล่าวขัันโดดๆ และกล่าวขัันพร้อมกัอัลกิตาบ

1. กล่าวขัันโดดๆ ไม่รวม อัลกุรอานเช่น

﴿يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا

كَثِيرًا ۗ وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ۗ﴾

ความว่า “พระองค์จะทรงประทาน หิกมะฮฺให้แก่ผู้ที่พระองค์ทรง
ประสงค์และผู้ใดที่ได้รับ หิกมะฮฺ แน่แน่นอนเขาก็ได้รับความความ
ดีอันมากมายและไม่มีใครจะรำลึก นอกจากบรรดาผู้ที่มิ
สติปัญญาเท่านั้น”

(อัลบาเกาะเราะฮฺ: 269)

กรณีที่หิกมะฮฺกล่าวขึ้น โดดๆ เพียงคำเดียวในอัลกุรอาน สามารถตีความหมายได้

สองลักษณะคือ หิกมะฮฺหมายถึง นบี ﷺ และการเข้าใจอัลกุรอาน เช่น

อิบนุอับบาส رضي الله عنه กล่าวว่า “หิกมะฮฺ คือ ความรู้เกี่ยวกับอัลกุรอาน เช่น อายะฮฺนา

ลิก⁵⁸ มั่นตูก⁵⁹ เป็นต้น” อัญญาฮาก رضي الله عنه กล่าวว่า หิกมะฮฺ คือ อัลกุรอานและการเข้าใจอัลกุรอาน

2. กล่าวขึ้นพร้อมกับคำว่าอัลกิตาบ (อัลกุรอาน)

﴿رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

ความว่า “ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของพวกข้าพระองค์โปรดส่ง เราะฮูด
คนหนึ่งคนใดจากพวกเขาเองไปในหมู่พวกเขา ซึ่งเขาจะได้อ่าน
บรรดาโองการของพระองค์ให้พวกเขาฟัง และจะได้สอน อัลกิตาบ
(อัลกุรอาน) และหิกมะฮฺ (สุนนะฮฺ) ให้พวกเขาทราบ และซักฟอก
พวกเขาให้สะอาด แท้จริงพระองค์ทรงไว้ซึ่งเดชานุภาพและปรีชา
ญาณ”

(

อัลบาเกาะเราะฮฺ: 129)

เมื่อหิกมะฮฺกล่าวขึ้นพร้อมกับคำว่า อัลกิตาบ (อัล กุรอาน) หิกมะฮฺ จะหมายถึง สุน
นะฮฺ เป็นที่สนะของอิมามชาฟีอีและท่านอื่นๆ (Ibn Qayyim, 2001/2: 187) หากคำว่าหิกมะฮฺกล่าว

⁵⁸ อายะฮฺอัลกุรอานที่มายกเลิก

⁵⁹ อายะฮฺอัลกุรอานที่ถูกยกเลิก

ขึ้นอย่างเอกเทศโดยไม่ได้ควบคู่กับคำว่าอัลกุรอาน (อัลกิตาบ) จะมีความหมายว่า ความเหมาะสมใน คำพูด การกระทำ และความเชื่อมั่นพร้อมกับการวางสิ่งๆ หนึ่งในที่ๆ เหมาะสม (อบู อับดิรเราะหฺมาน อับดุลลอฮฺ , 2556: 13) การมีหิกมะฮฺ คือ การมีความประณีตในการทำงานต่างๆ เป็น การจัด ตำแหน่งของกิจการต่างๆ ตามสถานะความเหมาะสมของมันและวางในที่ของมัน Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭāniy (1992: 30) กล่าวว่า “ความหมายโดยรวมของหิกมะฮฺ หมายถึง ความถูกต้องในคำพูดและการปฏิบัติ การเชื่อมั่น และการวางทุกอย่าง สิ่งในที่ของมันตามหุกุมและมีความละเอียด สมบูรณ์ วัลลอฮฺ สุอะอฺลัม ด้วยความหมายดังกล่าวนี้ จึงเป็นที่ชัดเจนว่าหิกมะฮฺในกา รอะฮฺซะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ ไม่ได้ จำกัดอยู่เพียงแค่คำพูดที่นุ่มนวล หรือการตรึงมือ การมีความสุข อ่อนโยน การให้อภัยเท่านั้น แต่ยัง ความหมายไปถึงการวางความแข็งแกร่ง ความเจ็บขาด ความรุนแรงในที่ของมัน (คือ ถูกต้อง เหมาะสมกับสภาพ หรือสถานการณ์นั้นๆ) ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿يٰۤاَيُّهَا النَّبِيُّ جَاهِدِ الْكُفْرَ وَالْمُنَافِقِيْنَ وَاغْلُظْ عَلَيْهِمْ...﴾

(التوبة: 73)

ความว่า “โอ้นบี จงต่อสู้บรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธาและบรรดาผู้กลับ กลอกในการศรัทธา (มุนาฟิกัน) และจงเจ็บขาดแก่พวกเขา...”

(อัตเตาบะฮฺ: 73)

องค์ประกอบของหิกมะฮฺ

Ibn Qayyim ﷻ (2001/2: 188) กล่าวว่า “หิกมะฮฺประกอบด้วยสามส่วน คือ ความรู้(อัลอิลมฺ) ความสุขุม (อัลฮิลมฺ) และความ ใจเย็น ไม่รีบเร่ง (อัลอะนาฮฺ)” และมีผู้ที่กล่าวว่า “เป้าประสงค์ของหิกมะฮฺ คือ ทุกสิ่งทุกอย่างที่ (คอย) ชัดขวางจากความ อวิชชา และ (ช่วย) ป้องกัน จากสิ่งที่น่าเกลียด (Ibn Hajar, 1986: 201) จากองค์ประกอบของหิกมะฮฺทั้งสามประการข้างต้น Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭāniy (1992: 44) กล่าวว่า “ความรู้ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของหิกมะฮฺ เป็นสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ส่งไว้ และวาญิบจะต้องเรียนรู้ก่อนที่จะปฏิบัติ

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ
وَالْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلَّبَكُمْ وَمَثْوَاكُمْ﴾

(محمد: 19)

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์
ﷻ และจงขอภัยโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและเพื่อบรรดา
ผู้ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมของพวกเจ้า
และที่พำนักของพวกเจ้า⁶⁰”

(มุหัมมัด

: 19)

และ จากอายะฮ์ข้างต้น ท่านอิมามบุคอรี ﷺ ได้แบ่งบทในหนังสือเศาะฮีหฺของ
ท่านออกเป็นบทที่ว่าด้วยความรู้มาก่อนการปฏิบัติ”

Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭāniy (1992: 44) กล่าวว่า Ibn Hajar ﷺ ได้กล่าวในพิศทุลบา
รีย (1:160) ว่า “จากอายะฮ์ข้างต้นปรากฏข้อสั่งใช้ของอัลลอฮ์ ﷻ สองประการ คือ ความรู้ และการ
ปฏิบัติ ซึ่งจะเริ่มด้วยความรู้ก่อน ในคำตรัสที่ว่า ﴿...فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...﴾ จากนั้น ก็
ตามมาด้วยการปฏิบัติในคำตรัสที่ว่า ﴿...وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ...﴾ ซึ่งเป็นการบ่งชี้ว่าขั้นตอนของความรู้
ต้องมีก่อน ขั้นตอนของการปฏิบัติ และความรู้นั้นเป็นเงื่อนไขของความถูกต้อง (เศาะหฺ) ในคำพูด
และการปฏิบัติ”

ค. ประเภทของหิกมะฮ์

Ibn Qiyyim ﷺ (2001/2: 187) กล่าวว่า “หิกมะฮ์มีสองประเภท คือ หิกมะฮ์ที่เป็น
ภาคทฤษฎีหรือความรู้ และ หิกมะฮ์ที่เป็น ภาคปฏิบัติ” สำหรับ หิกมะฮ์ในส่วนที่ทฤษฎี แหล่งที่มา
ของมันคือ ความรู้และประสบการณ์ และหิกมะฮ์ในส่วนที่เป็นภาคปฏิบัติ แหล่งที่มาของมันคือ การ
กระทำที่ถูกต้อง เป็นธรรมชาติ ซึ่งหิกมะฮ์ไม่สามารถแยกออกจากทั้งสอง ได้ เนื่องจากมนุษย์ ที่มีความ

⁶⁰ ด้วยเหตุดังกล่าวพึงรู้เถิดว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์ ﷻ และจงขอภัยโทษต่อความผิดของพวก
เจ้าหน้าที่เป็น มุอ์ มินชาย และมุอ์มินหญิง เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเจ้าทั้งในเวลา
กลางวันและกลางคืน

สมบูรณ์นั้น จะต้องประกอบด้วยสองสิ่งคือ การรู้ในสิ่งที่เป็นสัจธรรมด้วยตัวของเขาเอง และการปฏิบัติด้วยสิ่งนั้นตัวอย่างหิกมะฮฺทั้งสองประเภทในอัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا﴾

ความว่า “เขา (อีซา) กล่าวว่า “แท้จริงฉันเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ทรงประทานคัมภีร์แก่ฉันและทรงให้ฉันเป็นนบี

﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾

(المريم: 30-31)

ความว่า “และพระองค์ทรงให้ฉันได้รับความจำเริญ ไม่ว่าฉันจะอยู่ที่ใด และทรงสั่งเสียให้ฉันทำการละหมาดและจ่ายซะกาตตราบที่ฉันมีชีวิตอยู่”

มัรซั่ม: 30-31)

﴿قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا﴾ อายะฮฺนี้คือหิกมะฮฺที่เป็นภาคทฤษฎี

﴿وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا﴾ และ อายะฮฺนี้คือหิกมะฮฺที่เป็นภาคปฏิบัติ (Sa‘id ‘Alī al-Qaḥṭāhniy, 1992: 25-26)

อีกตัวอย่างหนึ่งเกี่ยวกับท่านนบีมุหัมมัด

ﷺ

อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنْبِكَ وَلِلْمُؤْمِنِينَ

وَالْمُؤْمِنَاتِ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مُتَقَلِّبِكُمْ وَمَثْوَاكُمْ﴾

(محمد: 19)

ความว่า “ฉะนั้นพึงรู้เถิดว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์
ﷻ และจงขอภัยโทษต่อความผิดเพื่อตัวเจ้าและเพื่อบรรดาผู้
ศรัทธาหญิง และอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดียิ่งถึงพฤติกรรมของพวกเจ้า
และที่พำนักของพวกเจ้า⁶¹

(มุหัมมัด

: 19)

﴿فَاعْلَمْ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ...﴾ คือ อายะฮ์ที่เป็นหิกมะฮ์ภาคทฤษฎี

﴿...وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنُوبِكَ...﴾ คือ อายะฮ์ที่เป็นหิกมะฮ์ภาคปฏิบัติ

ง. ความสำคัญของหิกมะฮ์ในการละอวะฮ์

การมีหิกมะฮ์เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งขาดสำหรับนักดาอีย์

Muhammad Ṣaliḥ al-

‘Uthaimīn (1991: 17) ได้กล่าวถึงหิกมะฮ์สำหรับนักดาอีย์ไว้ว่า (การมีหิกมะฮ์) หมายถึง การที่นัก
ดาอีย์มีความรู้และวิจรรณญาณที่ถูกต้อง มีความเหมาะสมไม่ว่าจะ เป็นคำพูดที่เลือกถ่ายทอดออกมา
สถานการณ์หรือสภาพการณ์ รวมถึงบุคลิกภาพและการกระทำที่แสดงออก Ibn Qayyim رحمته
(2001/2: 188) กล่าวว่า “หิกมะฮ์ คือ การกระทำที่มีความเหมาะสม ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และ
กระทำในเวลาที่เหมาะสม” หิกมะฮ์เป็นสิ่งที่ดาอีย์จะต้องบรรจุนี้ไว้ในการละอวะฮ์ของตน มิเช่นนั้น
แล้วจะทำให้การละอวะฮ์ไม่ได้ประสิทธิผล Ibrāhīm bin ‘Abd al-Muṭṭalq (n.d.: 5) กล่าวว่า Ṣaliḥ al-
Fawzān ได้กล่าวถึงความสำคัญของหิกมะฮ์ไว้ว่า “หิกมะฮ์ คือ หนึ่งในเจตคติที่นักดาอีย์ส่วนใหญ่
ไม่ค่อยมีจนทำให้งานละอวะฮ์ของเขายุ่งเหยิง ทั้งนี้ เพราะพวกเขาไม่ได้ย้อนกลับไปสู่วิธีการ
ละอวะฮ์ของท่านเราะฮ์ลุ رحمته”

⁶¹ ด้วยเหตุดังกล่าวพึงรู้เถิดว่า ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากอัลลอฮ์และจงขอภัยโทษต่อความผิดของพวกเจ้าหน้าที
เป็นมูอ์ มินชาย และมูอ์มินหญิง เพราะอัลลอฮ์ ﷻ ทรงรู้ดีถึงพฤติกรรมต่าง ๆ ของพวกเจ้าทั้งในเวลากลางวันและ
กลางคืน

จ . ตัวอย่างการคะอะฮ์ด้วยหิกมะฮ์

ครั้งเมื่อท่านเราะฮูล ﷺ จะมอบหมายให้ท่านมูอาซ บิน ญะบัล ﷺ ไปคะอะฮ์ที่ ประเทศเยเมน คำสั่งเสียเริ่มแรกที่ท่านมอบให้ท่านมูอาซ ﷺ คือ

((إِنَّكَ تَأْتِي قَوْمًا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ (...)))

(أخرجه البخاري: 1458 ومسلم: 19)

ความว่า “แท้จริงแล้วท่านจะพบเจอกับกลุ่มชนหนึ่งที่เป็นอะฮ์ ลุกกิตาบ⁶²...”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 1458 และ Muslim:19 จำนวนนี้เป็น ของ Muslim)

บรรดาอะลอะมาอ์กล่าวไว้ว่า หนึ่งในหิกมะฮ์ของคำสั่งเสียที่ท่านเราะฮูล ﷺ มอบให้มูอาซ ﷺ ชื่อนี้ ก็คือเพื่อให้เขาได้รู้จักลักษณะของมัดอูฮ์ เพื่อให้เขาจะได้เตรียมพร้อมที่จะสนทนา ถกเถียงกับพวกเขา เพราะพวกเขาคือกลุ่มชนที่มีความรู้ (อับดู อับดิลเราะฮ์มาน อับดุลลอฮ์ , อ้างแล้ว: 13) อีกตัวอย่างหนึ่ง มีรายงานว่าชายคนหนึ่งจากชนบทได้เข้าไปในมัสญิด ขณะนั้นท่านนบี ﷺ และเศาะหาบะฮ์ได้นั่งอยู่ในมัสญิดด้วย แล้วชายคนนั้นก็ได้ปัสสาวะที่มุมหนึ่งของมัสญิด บรรดาเศาะหาบะฮ์ก็ต่างตะโกนไล่ แต่ท่านนบี ﷺ ผู้ซึ่งอัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานหิกมะฮ์แก่ท่านได้ห้าม เศาะหาบะฮ์ไว้ และเมื่อชายคนนั้นได้ปัสสาวะเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ท่านก็ได้ตั้งไข่ให้เอาน้ำ (หนึ่งถึง) แล้วรดไปยัง (นะญีสัน) แล้ว (รอนนะญีส) ก็หมดไป หลังจากนั้นท่าน นบี ﷺ ก็ได้เรียกชายคนนั้น แล้วกล่าวแก่เขาว่า “แท้จริงมัสญิดนี้ไม่เหมาะที่จะให้มีสิ่งสกปรกหรือสิ่งที่ก่อความเดือดร้อน แท้จริงมันคือสถานที่เพื่อการละหมาดและอ่านอัลกุรอาน ” แล้วหัวใจของชายคนนั้นก็เปิดรับคำตักเตือน เนื่องจากการปฏิสัมพันธ์ที่ดี (ของท่านนบี ﷺ) และด้วยเหตุนี้ มีนักวิชาการบางท่านได้ ระบุว่าชายคนนั้นได้วิงวอนต่ออัลลอฮ์ ﷻ ว่า “โอ้อัลลอฮ์ ﷻ โปรดประทานความเมตตาปราณีแก่และมุหัมมัด ﷺ ด้วยเถิด และพระองค์จงอย่าประทานความเมตตาปราณีแก่คนอื่นใดอีก ” ทั้งนี้ เพราะท่านนบี ﷺ

⁶² หรือชาวคัมภีร์ หมายถึง กลุ่มชนที่ได้รับคัมภีร์จากฟากฟ้า คือ คัมภีร์ อินญีล และเตารอต ซึ่งได้แก่ ชาวคริสต์ และยิว

ได้ปฏิสัมพันธ์กับเขาอย่างดี ส่วนบรรดาเศาะหาบะฮ์นั้นต่างรีบเร่งยับยั้งสิ่งที่เป็นความชั่วโดยมิได้
ตระหนักและมองถึงสภาพของชายคนนั้นที่เป็นคนไม่มีความรู้ (Muḥammad Ṣaliḥ al-‘Uthaimīn,
1991: 19 -20)

Aḥmad Abābitīn (1993: 531) กล่าวว่า “จำเป็นสำหรับมุสลิมะฮ์นักคาอียะฮ์ ในการ
ตะอวะฮ์ในการจะแสดงถึงหิกมะฮ์ พร้อมกับวิงวอนต่ออัลลอฮ์ ﷻ ในการเพิ่มพูนจากทุกๆ ความดี
เพิ่มความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวกับหิกมะฮ์และเรียนรู้สิ่งดังกล่าว ตลอดจนนำเอา
ประโยชน์ที่ได้จากประสบการณ์ที่นางได้ตะอวะฮ์ หรือพบเห็นร่องรอยการตะอวะฮ์ในสิ่งที่เป็
นความดี พร้อมกับละทิ้งสิ่งที่เป็นตัวขัดขวางในการทำงานตะอวะฮ์”

ผู้ที่ดำเนินชีวิตด้วยหิกมะฮ์ หรือนักคาอียะฮ์ที่ตะอวะฮ์ด้วยกับหิกมะฮ์จะทำให้การตะอ
วะฮ์ของเขาประสบความสำเร็จด้วยการอนุมัติของอัลลอฮ์ ﷻ และผู้ที่มีหิกมะฮ์ที่ได้ใช้มันไปใน
หนทางของ อัลลอฮ์ ﷻ นั้นจะเป็นผู้ที่ผู้คนปรารถจะเป็นเหมือนเขา ดังที่ท่านเราะฮูล ﷺ กล่าวไว้ว่า

((لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسُلِّطَ عَلَيْهِ هَلَكَتِهِ فِي
الْحَقِّ وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْحِكْمَةَ فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا))

(أخرجه البخاري: 6886)

ความว่า “ไม่ (อนุญาติ) ให้อิจฉานอกจากบุคคลที่มีคุณลักษณะ 2
ประการ (ดังนี้) คือ บุคคลที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานทรัพย์สิน
ให้แก่เขา แล้วเขาก็ใช้จ่ายมันไปในความถูกต้อง และบุคคล
ที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมอบหิกมะฮ์⁶³ให้แก่เขา แล้วเขาก็ใช้มันในการ
ตัดสินและสั่งสอน (คนอื่น)”

(บันทึกโดย al-Bukhāriy: 6886)

หิกมะฮ์เป็นสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ ทรงประทานให้บ่าวคนหนึ่งคนใด ที่พระองค์ทรง
ประสงค์ และขณะเดียวกันการมีหิกมะฮ์ในการตะอวะฮ์เป็นสิ่งที่นักคาอียะฮ์สามารถแสวงหามาได้ด้วย

⁶³ หิกมะฮ์ในหะดีษนี้ อุละมาฮ์ ให้การอธิบายว่า คือ อัลกรุอานและอัศสุนนะฮ์

การอนุมัติของ อัลลอฮ์ ﷻ โดยอาศัยองค์ประกอบต่างๆ ทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ Sa'id 'Alī al-Qaḥṭāniy (1992: 79) กล่าวว่า “หนทางในการได้มาซึ่งหิกมะฮ์ประกอบด้วย 6 ประการ ดังนี้

- 1) พฤติกรรมที่แยบยล ซาญญลาค
- 2) การปฏิบัติด้วยความรู้ที่สัจจริงและมีความบริสุทธิ์ใจ (ในการปฏิบัติ)
- 3) การขยันหัด (อิสตีเกาะมะฮ์)
- 4) ประสบการณ์และการทดลอง
- 5) ความเข้าใจในองค์ประกอบในการตะอวะฮ์สู่อัลลอฮ์ ﷻ
- 6) การมีนโยบายที่ซาญญลาค

2) การตักเตือนที่ดี

ก. ความหมายของการตักเตือน (الموعظة) ทางภาษาและวิชาการ

การตักเตือน (เมาอิเซาะฮ์) ในทางภาษา หมายถึง การให้การตักเตือนและให้เขาระลึกถึงผลที่ตามมา จากการกระทำ การตั้งใจและตั้งเสียเขาให้ เชื่อฟัง คำสั่งสอนนั้น (Ibrāhīm Madkūr, 1985: 2/155) คำว่า ที่ดี (หะสะนะฮ์) เป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสิ่งไม่ดี (อัชชีอะฮ์) ซึ่งบางครั้ง คำตักเตือนก็อาจเป็นคำตักเตือนที่ดีและบางครั้งก็ไม่ดี (Muḥammad Abū al- Faṭḥ, 1995: 258)

ความหมายของการตักเตือนทางวิชาการ

การตักเตือน (เมาอิเซาะฮ์) มีความหมายลักษณะเดียวกับคำว่าโอวาท (นะสีหะฮ์) และความหมายของการตักเตือนที่ดีในทางวิชาการในมิตการตะอวะฮ์ มีความหมายหลายลักษณะ ดังต่อไปนี้คำพูดที่ชัดเจนมีความอ่อนโยนและนุ่มนวล

การชี้แนะที่อ่อนโยน และเป็นที่น่าสนใจ

การเล่าเรื่องราวและการพูด ในสิ่งที่มีอิทธิพลต่ออารมณ์ อาจมีอารมณ์ขันร่วมด้วยก็ได้

การเตือนให้ระลึกถึงความโปรดปรานซึ่งวาญิบจะต้องขอบคุณ

การยกย่องและตำหนิ

การตักเตือนและตักเตือน⁶⁴

⁶⁴ ดูคำอธิบายเชิงอรรถหน้า 59

การสัญญาถึงความช่วยเหลือ ของอัลลอฮ์ ﷻ และการเพิ่มขีดความสามารถ ให้กับ บ่าว

การตักเตือนให้เกิดความอดทน

และอื่นๆ ที่เป็นแนวทางทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีอิทธิพลต่อผู้ที่เราทำการ คอะวะฮ์ เพื่อที่จะผลักดันเขาสู่การภักดีต่ออัลลอฮ์ ﷻ และการยอมรับคำสอนของศาสนา (Muh ammad Abū al- Fath, 1995: 259)

ข. หลักเกณฑ์ในการตักเตือนที่ดี

สิ่งที่ต้องการจากการตักเตือนที่ดีนั้น คือ การซัจจงจิต วิญญูณ ให้ปฏิบัติตาม เส้นทางที่เป็นสัจธรรมและเป็นความดี ห่างไกลจากการบ่อนทำลาย ด้วยแนวการตักเตือนที่มี อิทธิพลและมีความน่าสนใจ เพื่อที่ (ผู้ถูกตักเตือน) จะมีความปรารถนาในการทำความดีและหลีกเลี่ยงความชั่ว และจะเรียกว่าเป็นการตักเตือนที่ดีได้นั้นจะต้องมีเงื่อนไขหลายประการดังนี้

1. คำตักเตือนที่กล่าวออกมาของนักดาอีย์ เป็นคำตักเตือนที่ออกมาด้วยหัวใจที่ บริสุทธิ์มีความจริงใจ
2. ผู้ตักเตือนจะต้องเชิดชูชวนมัจดูฮ์ ด้วยการการสร้างจิตวิญญูณในการเป็นพี่น้อง ผู้ศรัทธาและรักในการทำความดีก่อนสิ่งอื่นใด
3. การตักเตือนจะต้องเหมาะสมกับสภาพของมัจดูฮ์เสมือน กับการรักษาผู้ป่วย (ที่ ต้องรักษาตามสภาพของผู้ป่วย) หรือการป้องกัน เขาความเสี่ยง จากภัยอันตราย หรือการชี้แนะ เขาสู่ ความดี
4. นักดาอีย์จะต้องปกปิดเป็นความลับหากเป็นการตักเตือนส่วนบุคคล (คือไม่ เปิดเผยให้แก่ผู้อื่นทราบ)
5. แบบอย่างที่ดีในตัวของนักดาอีย์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบ ของการตักเตือน การ ตักเตือนด้วยกับแบบอย่างที่ดีงามเป็นสิ่งที่ประสบความสำเร็จที่สุด จากแนวทางการตักเตือน อื่นๆ และบางทีแบบอย่างที่ดีงาม สามารถ ทำการคอะวะฮ์ ได้มากกว่า (การคอะวะฮ์) ผ่าน บทความ หรือ งานเขียนเสียอีก (Ahmad Abū Zaid, 1994: 111)

ค. ประเภทของการตักเตือน

การตักเตือนแบ่งออกได้สองส่วน คือ ส่วนที่เป็นความรู้และส่วนที่เป็นการอบรม

ส่วนที่เป็นความรู้ คือ สิ่งที่มีความเกี่ยวข้องกับหลักอะกิละฮฺ หุกุม (กฎเกณฑ์ แห่งศาสนบัญญัติ) ทางชะรีอะฮฺทั้งห้า ได้แก่ วาญิบ ะหฺรอม⁶⁵ สุนนะฮฺ⁶⁶ มักรูฮ์⁶⁷ มุบาห์⁶⁸ นักคาลิยะจำเป็นต้องนำเสนอหุกุมของศาสนาในแนวทาง ของการตักเตือน ซึ่งเป็นสิ่งที่ทำให้หัวใจมีความอ่อนโยนและปลัดคันหัวใจสู่การทำความดี และในส่วนที่สอง เรื่องของการอบรม เป็นส่วนที่สนับสนุนให้นักคาลิยะยึดมั่นความประเสริฐต่างๆ ไว้ เช่น การมีสัจจะ ความซื่อสัตย์ การให้อภัย เป็นต้น และคำตักเตือนเพื่อไม่ให้ตกไปอยู่ในไฟนรก เช่น พฤติกรรมการโกหก การบ่อนทำลาย การทรยศ เป็นต้น นักคาลิยะจะต้องทำหน้าที่เสมือนแพทย์ที่ต้องเรียนรู้ถึงโรคต่างๆ และพยายามอย่างยิ่งยวดในการนำเสนอ (แนวทางการรักษา) โรคทุกโรคด้วยแนวทางการรักษาที่เหมาะสม (Ahmad Abū Zaid, 1994: 113)

3) การโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า

การโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า (المجادلة بالتي هي أحسن) เป็นหนึ่งในแนวทางหรือสำนวนที่ดีเยี่ยมจากแนวทางที่มีความสำคัญในการคะวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ กับผู้ที่กระทำความผิดบาป บุคคลเหล่านี้คือผู้ที่จำเป็นต้องเชิญชวนด้วยหลักฐานที่ ทำให้ข้อกล่าวหาของพวกเขาเป็นโมฆะ และให้พวกเขาเกิดความรักในสัจธรรมและความดี ซึ่งเป้าหมายของนักคาลิยะในการการโต้แย้ง ไม่ใช่เพื่อที่จะเอาชนะ เพื่อการทะเลาะวิวาทหรือเพื่อสนองอารมณ์ ของตน ทว่าเป้าหมายของการโต้แย้งคือ การคะวะฮฺสู่อัลลอฮฺ ﷻ เมื่อนักคาลิยะคนใดคนหนึ่งต้องการ โต้แย้งกับผู้คนที่หลาย จำเป็นที่เขาต้องโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า นั่นคือ การเชิญชวนที่นำไป สู่สัจธรรมด้วยแบบอย่างถ้อยคำที่ดีงาม (Ahmad Abū Zaid, 1994: 114) การพิพาทหรือการโต้แย้งเพื่อนำไปสู่การคะวะฮฺ นั้นมีความหมายเพื่อที่จะ แสดงให้ปรากฏ ซึ่งความถูกต้อง และยืนอยู่บนสัจธรรม มีการเชิญชวน และพิพาทด้วยดี (Ahmad Ahmad Ghalūsh, 1978: 280)

⁶⁵ ะหฺรอม (Prohibited) หมายถึง สิ่งที่ศาสนาต้องการให้ละทิ้งอย่างเด็ดขาด โดยถือว่าการละทิ้งนั้นเป็นการปฏิบัติ ตามคำสั่ง และถ้าหากมีการฝ่าฝืนต่อคำสั่งแล้วจะต้องถูกลงโทษ

⁶⁶ สุนนะฮฺ หรือ มั่นดูบ (Recommended) หมายถึง สิ่งที่ศาสนาสนับสนุนให้กระทำ แต่ไม่ถึงระดับบังคับให้ทำโดยที่เมื่อกระทำจะได้รับผลบุญ และเมื่อมีการละทิ้งจะไม่ถูกลงโทษ

⁶⁷ มักรูฮ์ (Abominable) คือ การสั่งให้ละเว้นการกระทำอย่างไม่เด็ดขาด ซึ่งมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับเรื่องมั่นดูบ

⁶⁸ มุบาห์ (Permissible) คือ สิ่งที่กระทำหรือการละทิ้งมีค่าเท่ากัน ทั้งนี้เพราะศาสนาไม่ได้ใช้ให้ละทิ้ง และไม่ได้ใช้ให้กระทำแต่ให้เราเลือกที่จะกระทำหรือการละทิ้งก็ได้ ด้วยเหตุนี้การกระทำสิ่งที่เป็นมุบาห์หรือละทิ้งจึงไม่ได้ผลบุญและไม่เกิดโทษ

ก. ความหมาย ของการโต้แย้งในทางภาษาและวิชาการ

การโต้แย้ง (الجدال) ในทางภาษาหมายถึง การโต้แย้ง การอภิปราย การสนทนา การพิพาท อัลมุนญาดะละฮฺ หมายถึง การแสดงให้ปรากฏถึงความถูกต้อง แต่มีการพิพาทหรือโต้แย้ง ในการแสดงความถูกต้องนั้น (Ibrāhīm Madkūr, 1985: 1/116)

การโต้แย้ง (الجدال) ในทางวิชาการหมายถึง คือ การพิพาทในปัญหาใดปัญหาหนึ่ง ด้วยกับความรู้ มีการโต้แย้ง ไม่ว่าจะด้วยคำพูด หรือจิตใจ (Abū al-Baqa'a, 1998: 849) ซึ่งการโต้แย้ง นั้นมีทั้งการโต้แย้งด้วยดี⁶⁹ และมีการโต้แย้งหรือการโต้เถียงที่ไม่ดี ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ وَالْأَحْزَابُ مِنْ بَعْدِهِمْ ۗ وَهَمَّتْ كُلُّ أُمَّةٍ بِرَسُولِهِمْ لِيَأْخُذُوهُ ۗ وَجَادَلُوا بِالْبَاطِلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ فَأَخَذْتَهُمْ ۗ فَكَيْفَ كَانَ عِقَابِ ۗ﴾

(غافر: 5)

ความว่า“เพราะก่อนหน้าพวกเขานั้น หมู่ชนของนูห์ และพลพรรคต่าง ๆ หลังจากพวกเขาได้ปฏิเสธมาก่อนแล้ว และทุกๆ ประชาชาติได้ตั้งใจที่จะทำลายล้างเราะฮฺฮฺของพวกเขามาและโต้เถียงด้วยความเท็จ เพื่อที่จะลบล้างความจริงให้สูญสิ้นไป ดังนั้นข้าจึงได้ลงโทษพวกเขาแล้วเป็นอย่างไรบ้างการลงโทษของข้า”⁷⁰

(ขอพิร: 5)

⁶⁹ ดูสุเราะฮฺอันนะหฺลฺ ส่วนหนึ่งของอาษะฮฺ ที่ 125

⁷⁰ ก่อนหน้าพวกกุฟฟารมักกะฮฺนั้น มีกลุ่มชนอื่น ๆ เช่น กลุ่มชนของนูหฺ อาด ษะมูด ฟิรอาณ และอื่น ๆ ได้ปฏิเสธบรรดานบีของพวกเขาไปแล้ว แต่ละประชาชาติได้ตั้งใจที่จะฆ่า เราะฮฺฮฺของพวกเขามา และได้โต้เถียงบรรดาเราะฮฺฮฺด้วยความเท็จ เพื่อที่จะลบล้างัจธรรมให้หมดสิ้นไป สำหรับพวกเขาเหล่านี้เราได้ลงโทษพวกเขา ซึ่งเป็นที่ประจักษ์แก่พวกกุฟฟารมักกะฮฺ เพราะพวกเขาได้ไปพบเห็นมาแล้ว

ข. มารยาทการโต้แย้งในการคะอะฮฺ

มารยาทในการใช้ ส่วนวน การโต้แย้งนั้นมีหลายประการ ได้แก่ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจและสาเหตุในการโต้แย้ง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับส่วนวนและวิธีการโต้แย้ง และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับผลที่ได้จากการโต้แย้ง ในภาพรวมแล้วมารยาทในการโต้แย้งตั้งอยู่บนพื้นฐานสามประการต่อไปนี้

1. มีเป้าหมายและจุดประสงค์ที่ถูกต้องในการโต้แย้ง
2. มีส่วนวนและรูปแบบการโต้แย้งที่ถูกต้อง
3. ผลที่ได้จากการโต้แย้งเป็นสิ่งที่ถูกต้อง มีความชอบธรรม (Muhammad Abū al-Fath, 1995: 266-267)

ค. ความแตกต่างระหว่างการดักเตือนที่ดีและการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า

ข้อแตกต่างระหว่างการโต้แย้ง (ด้วยสิ่งที่ดีกว่า) และการดักเตือน (ที่ดี) คือ การโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า เป็นการพิพาทระหว่างกับฝ่ายที่คัดค้าน ซึ่งการพิพาทดังกล่าวไม่ใช่การนั่งเงียบ แตกต่างการดักเตือนที่ดี ซึ่งมีค้อยจะ เป็นฝ่ายรับฟัง และการดักเตือนที่ดี ไม่จำเป็นต้องพิพาทหรือโต้แย้งด้วยกับคำพูด (Ahmad Ahmad Ghalūsh, 1978: 280)

นักคาอีย์สุ่อลลอฮฺ رضي الله عنه จำเป็นจะต้อง มีความชาญฉลาดในการคะอะฮฺ ด้วยเลือกแนวทางการคะอะฮฺอย่างรอบคอบ ไม่รีบเร่งและไม่แข็งกร้าว ทว่าต้องคะอะฮฺด้วยหิกมะฮฺ นั่นคือ ด้วยข้อความอันซัดแจ้งจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ด้วยกับคำดักเตือนที่ดี และการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า และดังกล่าวนี้เป็นแนวทางที่จำเป็นสำหรับในการคะอะฮฺสุ่อลลอฮฺ رضي الله عنه ส่วนการคะอะฮฺด้วยความเขลาอันเป็นสิ่งที่อันตรายและไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด ('Abd al-'Azīz bin 'Abd Allāh bin Bāz, 1997: 27)

4) การสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม)

การ สั่งใช้สู่ความดี (ชอบ ธรรม) และ ห้ามปราม สิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) (الأمر بالمعروف والنهي عن المنكر) เป็นหลักการที่อัลลอฮฺ رضي الله عنه ประทานมาให้ในคัมภีร์ของพระองค์ และพระองค์ทรงส่งเราะสุลมาเพื่อดำเนินภารกิจนี้ การสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) เป็นคุณลักษณะของประชาชาติที่ดีเลิศ ดังที่อัลลอฮฺ رضي الله عنه ตรัสไว้ว่า

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ...﴾

(อัล อิมรอน: 110)

ความว่า “พวกเจ้านั้น ⁷¹ เป็นประชาชาติที่ดีซึ่งถูกให้อุปถัมภ์ขึ้น สำหรับมนุษยชาติ โดยที่พวกเขาใช้ให้ปฏิบัติสิ่งที่ชอบ และห้ามมิให้ปฏิบัติสิ่งที่มิชอบ และศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ...”

(อาลี อิมรอน: 110)

พระองค์ตรัสไว้อีกว่า

﴿وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

(التوبة: 71)

ความว่า “และบรรดามุ อ์มิน ⁷² ชาย และบรรดามุ อ์มินหญิงนั้น บางส่วนของพวกเขาดังเป็นผู้ช่วยเหลืออีกบางส่วน ⁷³ ซึ่งพวกเขา จะใช้ให้ปฏิบัติในสิ่งที่ชอบและห้ามปรามในสิ่งที่ไม่ชอบ และ พวกเขาจะดำรงไว้ซึ่งการละหมาดและจ่ายชะกาต และภักดี ต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะสูลของพระองค์ชนเหล่านี้แหละ อัลลอฮ์ ﷻ จะทรงเอ็นดูเมตตาแก่พวกเขา แท้จริงอัลลอฮ์ ﷻ นั้นเป็นผู้ ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ

⁷¹ หมายถึงบรรดาผู้ที่ศรัทธาต่อท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

⁷² คือผู้ที่ศรัทธาต่อบี้อัลลอฮ์ ﷻ ทรงส่งมา

⁷³ คือต่างเป็นผู้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(เตาบะฮุ

: 71)

อัลลอฮ์ ﷻ ทรงชี้แจงถึงประชาชาติ ที่ดียิ่งที่อุบัติขึ้นสำหรับมนุษยชาติ พวกเขาคือ ผู้ให้ประโยชน์และสร้างความคิดมากมาย เช่นเดียวกันนี้พวกเขาก็ถูกขืนมาญี ฮาดในหนทางของ อัลลอฮ์ ﷻ ด้วยกับชีวิตของพวกเขาและทรัพย์สินของพวกเขา และพระองค์ทรงแจ้งให้ทราบ เกี่ยวกับการสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) นั้นเป็นสิ่งที่วาญิบ เช่นกันนี้เป็นฟิรฎุกิฟายะฮุ ดังที่พระองค์กล่าวว่า

﴿وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾

(ال عمران: 104)

ความว่า “และจงให้มีขึ้นจากพวกเจ้า ซึ่งคณะหนึ่งที่จะเชิญชวน ไปสู่ความดีและใช้ให้กระทำการที่ชอบ และห้ามมิให้กระทำการที่มิ ชอบและชนเหล่านี้แหละพวกเขาคือผู้ได้รับความสำเร็จ”

(

อาลี อิมรอน: 104)

ในการนี้ไม่ได้เป็นเงื่อนไขแก่มุสลิมทุกคนที่ต้องสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้าม ปราม สิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) แต่เงื่อนไขดังกล่าวสำหรับผู้ที่มีความสามารถในการปฏิบัติซึ่ง บทบัญญัติได้ไปถึงพวกเขา และไม่ได้เป็นวาญิบแก่ทุกๆ คน แต่เป็นฟิรฎุกิฟายะฮุตามหลักฐาน จากอัลกุรอานที่ยกมาข้างต้น (Ibn Taimiyah, 1976: 9-15)

4.1 ความหมายของความดีหรือสิ่งที่ดี (ชอบธรรม) และสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม)

Khālid bin Uthmān (n.d.: 25-26) กล่าวว่า “ความดีหรือสิ่งที่ดี (ชอบธรรม)

(المعروف) หมายถึง ความดีต่างๆ ไป คือ ทุกๆ สิ่งที่ได้รับรู้ด้วยตัวเองได้ว่ามันดีและเกิดความสงบด้วย สิ่งนั้น และสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งที่ ไม่ชอบธรรม (المنكر) คือ สิ่งที่ตรงกันข้ามกับอัลมะอรูฟ เป็นที่รู้กัน ว่า คือ สิ่งที่น่ารังเกียจด้วยบทบัญญัติและสติปัญญา” ซึ่งจำเป็นสำหรับผู้ที่มีอำนาจ อันได้แก่ บรรดา ผู้รู้ทุกๆ ฝ่ายในการดำเนิน การสั่งใช้และห้ามปรามผู้คนทุกคนทั่วไป ด้วยการสั่งใช้ สู่ความที่ดีและห้าม

ปรามพวกเขามิให้กระทำสิ่งชั่วร้าย สั่งใช้บุคคลทั่วไปในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุล ﷺ สั่งใช้ เช่น การปฏิบัติ ตาม บทบัญญัติอิสลาม ในเรื่องของการละหมาด การถือศีลอด เป็นต้น และ เช่นเดียวกันในเรื่องของการศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ มลาอิกะฮ์ เป็นต้น ตลอดจนการสั่งใช้ในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุล ﷺ สั่งใช้ทั้งที่ซ่อนเร้นและเปิดเผย เช่น การมีความบริสุทธิ์ใจต่ออัลลอฮ์ ﷻ การมอบหมายต่อพระองค์และสำหรับสิ่งชั่วร้าย ก็คือ การห้ามปรามในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุล ﷺ ห้ามปราม ซึ่งสิ่งชั่วร้ายที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือ การตั้งภาคีต่ออัลลอฮ์ ﷻ (Ibn Taimiyah, 1976: 15-16)

4.2 กฎเกณฑ์ในการ สั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม)

4.2.1 จำเป็นจะต้องมีความรู้ในสิ่งที่ตนเชิญชวนและสิ่งที่ตนห้ามปราม

มีหลักจากบรรดาสะลัฟส่วนหนึ่งว่า “ไม่มีการสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) เว้นแต่ผู้ที่มีความเข้าใจต่อสิ่งที่เขาได้สั่งใช้ และมีความเข้าใจ ต่อสิ่งที่เขาได้ห้ามปราม ” นี่คือนิสัยที่ชัดเจนเสมือนกับการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ซึ่งต้องการความเข้าใจต่อโรคนั้นๆ และยาที่จะรักษาโรคนั้นๆ ได้ดี ซึ่งสำหรับนักดาอีย์ก็เช่นเดียวกัน

4.2.2 ความสุภาพอ่อนโยน

ความสุภาพ อ่อนโยนเป็นสิ่งที่ถูกระบุไว้ในอัลกุรอานและสุนนะฮ์ อัลลอฮ์ ﷻ ทรงตรัสกับท่าน นบีมูซา عليه السلام และนบิฮารุน عليه السلام (ครั้นเมื่อสั่งให้ไปหาฟิรเอาน์ว่า)

﴿اٰذْهَبَا۟ اِلٰى فِرْعَوْنَ اِنَّهُ طَغٰ۟ فَقُوْلَا لَهٗ قَوْلًا لِّبِنَا۟ لَعَلَّهٗ يَتَذَكَّرُ اَوْ

يَخْشٰ۟﴾

(طه: 43-44)

ความว่า “เจ้าทั้งสองจงไปหาฟิรเอานู แท้จริงเขาขโมยโอบอ้อมมากแล้ว เจ้าทั้งสองจงพูดกับเขาด้วยคำพูดที่อ่อนโยน บางทีเขาอาจจะรำลึกขึ้นมา⁷⁴ หรือเกิดความยำเกรงขึ้น”

(ฎอฮา: 43-44)

อายะฮ์ดังกล่าวนี้ได้ชี้แนะถึงคำพูดที่ อ่อนโยน และพระองค์ได้ตรัสอีกว่า

﴿فَقُلْ هَلْ لَكَ إِلَىٰ أَنْ تَزَكَّىٰ وَأَهْدِيكَ إِلَىٰ رَبِّكَ فَتَخْشَىٰ﴾

(النارعات: 18-19)

ความว่า “แล้วจงกล่าวว่า ท่านประสงค์จะซักฟอกไหม และจะให้ฉันนำท่านไปสู่พระเจ้าของท่านไหม เพื่อท่านจะได้ยำเกรง”

(อันนาซียาต: 18-19)

เหล่านี้คือ การสนทนาที่ชัดเจนในการขยายความถึงสิ่งที่เป็นสัจธรรม (‘Abd al-Karīm Zaidān, 1976: 461-462)

Ibn Taimiyah رحمته الله (1976:17) กล่าวว่า “ความอ่อนโยนเป็นแนวทางในการสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย ในการนี้มีผู้กล่าวว่า เจ้าจงสั่งใช้ให้กระทำความดีด้วยวิธีการที่ดี และเจ้าจงห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายด้วยวิธีการที่ไม่ชั่วร้าย”

ความรู้และอ่อนโยน ทั้งสองประการเป็นเงื่อนไขสำคัญในการสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย Ibn Rajab al- Ḥanbaliy (2001: 246) กล่าวว่า Sufyan al-Thawriy ได้กล่าวใน ญามิอ์ วัลหิกัม ว่า “ไม่ (อนุญาต) ให้ มีการ สั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย นอกจากผู้ที่มีคุณลักษณะ 3 ประการ (ต่อไปนี้) คือ สุภาพอ่อนโยนในสิ่งที่เขาสั่งใช้และสิ่งที่เขาห้ามปราม ยุติธรรมในสิ่งที่เขาสั่งใช้และสิ่งที่เขาห้ามปราม เป็นผู้ ที่มีความรู้ในสิ่งที่เขาสั่งใช้และสิ่งที่เขาห้ามปราม”

⁷⁴ คือรำลึกถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮ์ ﷻ หรือกลัวการลงโทษของพระองค์ แล้วเขาจะเข็ดหลาบจากการขโมยของเขา

4.2.3 การพิจารณาถึงผลประโยชน์และความเสียหายที่จะเกิดขึ้นภายหลัง

ในที่นี้หมายถึง การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายด้วยความเข้าใจและพิจารณาสิ่งที่จะมาซึ่งผลประโยชน์และสิ่งที่ไม่นำมาซึ่งผลประโยชน์ สิ่งที่มีความสามารถและไม่มีความสามารถ (ที่จะดำเนินการ) หากมีการขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์และความเสียหายในสิ่งใดก็ตามที่มีการสั่ง ใช้สู่ความดี หรือสิ่งใดก็ตามที่ เป็นการ ห้าม ปราม สิ่งชั่วร้าย ในการนี้มีหลักพิจารณาอยู่ว่า หากสิ่งใดก็ตามที่กล่าวออกไปเพื่อการสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย เมื่อพิจารณาถึงผลของมันแล้วปรากฏว่า มีผลประโยชน์มากกว่าความเสียหาย ในการนี้จำเป็นต้องสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย แต่หากพิจารณาแล้ว เกิดความเสียหายมากกว่าผลประโยชน์ ก็ไม่อนุมัติให้สั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (*Abd al-Karīm Zaidān, 1976: 463)

4.2.4 การปะปนความดีกับความชั่ว

*Abd al-Karīm Zaidān (1976: 363) กล่าวว่า Ibn Taimiyah رحمته الله กล่าวว่า “นักคดียุคใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับความดีนั้น คือ การละอวอะสู่ความดีโดยทั่วไป และเช่นเดียวกันสำหรับ สิ่งที่มีชอบหรือสิ่งชั่วร้าย นั่นคือการห้ามปราม มิให้กระทำโดยทั่วไป แต่เมื่อใดที่มีการ ปะปนกัน ระหว่างความดี (สิ่งที่ชอบธรรม) และ สิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) จำเป็นจะต้องมีบุคคลหรือกลุ่มที่แน่นอน (เพื่อปฏิบัติภารกิจนี้) บางทีพวกเขาก็ดำเนินการทั้งสองพร้อมกันหรือละทิ้งทั้งสอง สำหรับนักคดียุคใหม่นั้นจำเป็นต้องวิเคราะห์พิจารณา หากผลประโยชน์ของการ สั่งใช้สู่ความดีมีมากและถูกต้องกว่า ก็ให้สั่งใช้ และหาก สิ่งชั่วร้ายจมปลักอยู่ในความดี จนทำให้ สิ่งชั่วร้าย นั้นมีมาก ก็จำเป็นต้องห้ามปรามมิให้กระทำ แต่หากความดีอันมากมายจมปลักอยู่ในสิ่งชั่วร้ายและเกิดความสงสัยเคลือบแคลง จำเป็นสำหรับคดียุคใหม่จะต้องหยุดกระทำการใดๆ จนกว่าจะมีความชัดเจนที่ จะสั่ง ใช้ได้ และอย่าดำเนินการใดๆ เว้นแต่จะมีความรู้และความบริสุทธิ์ใจต่อสิ่งๆ นั้น”

4.3 วิธีการสั่งใช้สู่สิ่งความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม)

Aḥmad Abū Zaid (1994: 81-82) กล่าวว่า “วิธีการในการสั่งใช้ สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย เป็นสิ่งที่ท่านนบี ﷺ ได้ชี้แจงไว้ตามหะดีษที่บันทึกโดยอิมามมุสลิมว่า

((مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الْإِيمَانِ))

(أُخْرِجَهُ مُسْلِمًا: 49)

ความว่า “บุคคลใดที่พบเห็นความชั่ว ในหมู่พวกเจ้า เขาจึงเปลี่ยนแปลงด้วยมือ (ด้วยอำนาจที่เขาถืออยู่) หากเขาไม่มีความสามารถเขายับยั้งด้วย ลิ้น (วาจา) และหากเขาไม่สามารถ เขาจรงักเกี่ยวกับหัวใจ ดังกล่าวนั้น คือ อีมาน (การ ศรัทธา) ที่อ่อนแอที่สุด”

(บันทึกโดย Muslim: 49)

ความหมายของหะดีษข้างต้น หมายถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งมนักร์ (สิ่งชั่วร้าย) ด้วยกับมือ(อำนาจที่ถืออยู่) จากนั้นก็ด้วยวาจา จากนั้นก็ด้วยกับจิตใจตามสภาพกำลังและความสามารถของนักดาอีย์ ในการนี้เราจะพบคุณลักษณะสามระดับด้วยกันระหว่างกลุ่มบุคคลสามกลุ่ม ได้แก่ 1) หากิม (ผู้ปกครอง) 2) อุละมาอ์ และ 3) บุคคลทั่วไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้วยมือหรืออำนาจนั้นเป็นสิ่งวาญิบสำหรับผู้ปกครอง และการเปลี่ยนแปลงด้วยวาจา นั้นวาญิบสำหรับอุละมาอ์หรือนักดาอีย์ และการเปลี่ยนแปลงด้วยหัวใจนั้น วาญิบสำหรับบุคคลทั่วไป” การสั่งใช้สู่ความดีและห้ามปรามสิ่งชั่วร้ายเป็นฟิรฎูกิฟายะฮฺ แต่สำหรับหะดีษที่รายงานโดยมุสลิมข้างต้น ซึ่งมีนัยยะกล่าวถึง มุสลิมทุกคนนั้น หมายถึงมุสลิมทุกคนที่มีความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้าย ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสิ่งชั่วร้ายเป็นสิ่งสำคัญ ถือเป็นหน้าที่พื้นฐานของนักดาอีย์ตามความสามารถและความรับผิดชอบของเขา เช่น การห้ามปรามบุตรหลานในบ้านสำหรับผู้เป็นมารดา บุรุษคนหนึ่งในหน้าที่การงานของเขา ครูผู้สอนในโรงเรียนของเขาและระหว่างเด็กนักเรียน (Ahmad Abū Zaid, 1994: 85) Ibn Rajab al- Hanbaliy (2001: 245-246) กล่าวว่า “วาญิบ (สำหรับผู้ศรัทธา) ในการปฏิเสธสิ่งที่ชั่วร้ายตามความสามารถของเขา ซึ่งการปฏิเสธสิ่งชั่วร้ายด้วยหัวใจ นั้นเป็นฟิรฎู (ข้อบังคับ) สำหรับมุสลิมทุกคนในทุกๆ สภาพ ส่วนการปฏิเสธด้วยลิ้นและมีวาญิบตามความสามารถของเขา”

Ibn Taimiyah رحمته الله (1976: 18) กล่าวว่า “การสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปรามสิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) ต้องเป็นไปตามระดับขั้น นั่นคือด้วยระดับของหัวใจ ระดับของวาจา และด้วยระดับของกำลังหรืออำนาจ ซึ่งระดับของหัวใจนั้น จำเป็นจะต้องมีในทุกๆ สภาพ หาก

ว่าไม่เกิดอันตรายใดๆ ในการมีความรู้สึกเช่นนี้ และผู้ใด ที่ไม่มีความรู้สึก เช่นนี้ ถือว่าไม่ใช่ผู้ ที่มีศรัทธา (คือมีศรัทธาที่อ่อนแอมาก) เสมือนที่ท่านเราะฮูล رضي الله عنه กล่าวว่า

((مَا مِنْ نَبِيٍّ بَعَثَهُ اللَّهُ فِي أُمَّةٍ قَبْلِي إِلَّا كَانَ لَهُ مِنْ أُمَّتِهِ حَوَارِيُونَ
وَأَصْحَابٌ يَأْخُذُونَ بِسُنَّتِهِ وَيَقْتَدُونَ بِأَمْرِهِ ثُمَّ إِنَّهَا تَخْلُفُ مِنْ
بَعْدِهِمْ خُلُوفٌ يَقُولُونَ مَا لَا يَفْعَلُونَ وَيَفْعَلُونَ مَا لَا يُؤْمَرُونَ فَمَنْ
جَاهَدَهُمْ بِيَدِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ جَاهَدَهُمْ بِلسَانِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ وَمَنْ
جَاهَدَهُمْ بِقَلْبِهِ فَهُوَ مُؤْمِنٌ لَيْسَ وَرَاءَ ذَلِكَ مِنَ الْإِيمَانِ حَبَّةٌ
خَرْدَلٍ))

(أخرجه مسلم: 50)

ความว่า “ไม่มีนบีคนใดที่อัลลอฮ์ ﷻ ได้ส่งมาให้ประชาชาติก่อนหน้านั้น เว้นแต่จะมีจากประชาชาติของเขาที่เป็นผู้ช่วยเหลือและเป็นสหายของเขา เป็นผู้ที่ยึดเอาแนวทางของเขา และปฏิบัติในสิ่งที่เขาสั่งใช้ จากนั้นก็ทิ้งคนรุ่นหลังจากพวกเขา ซึ่ง พวกเขา (หมายถึงคนรุ่นหลัง) จะกล่าวในสิ่งที่พวกเขาไม่ได้ทำ และปฏิบัติในสิ่งที่พวกเขาไม่ได้สั่งใช้ ผู้ใดที่พยายาม (เปลี่ยนแปลง) พวกเขาด้วยอำนาจหรือกำลังของเขา เขาผู้นั้นคือมูอ์มิน และผู้ใดที่พยายาม (เปลี่ยนแปลง) พวกเขาด้วยกับวาจาของเขา เขาผู้นั้นคือมูอ์มิน และผู้ใดที่พยายาม (เปลี่ยนแปลง) พวกเขาด้วยกับหัวใจของเขา เขาคือมูอ์มิน (หากไม่มีการเพียรพยายามด้วยหัวใจแล้ว) ถือว่าไม่มีการศรัทธาหลังจากนี้ (แม้ว่าหนักเท่า) เมล็ดคอร์ดัล⁷⁵ ก็ตาม”

(บันทึกโดย Muslim: 50)

⁷⁵ เมล็ดธัญพืชชนิดหนึ่งซึ่งมีขนาดเล็กกว่าเมล็ดงา

4.4 โทษของผู้ที่สั่งใช้ให้ผู้อื่น สู่ความดี และห้ามปราม สิ่งชั่วร้ายแต่กลับหลงลืมตัวเอง เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านเราะสูล ﷺ ได้เตือนสำคัญไว้ว่า

((يُؤْتَى بِالرَّجُلِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُلْقَى فِي النَّارِ فَتَنْدَلِقُ أَفْتَابُ بَطْنِهِ ، فَيَدُورُ
كَمَا يَدُورُ الْحِمَارُ فِي الرَّحَى فَيَجْتَمِعُ إِلَيْهِ أَهْلُ النَّارِ فَيَقُولُونَ يَا فُلَانُ مَا
لَكَ أَلَمْ تَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ فَيَقُولُ بَلَى كُنْتُ أَمْرُ
بِالْمَعْرُوفِ وَلَا آتِيهِ وَأَنْهَى عَنِ الْمُنْكَرِ وَآتَيْهِ))

(أخرجه مسلم: 2989)

ความว่า “ชายคนหนึ่งถูกนำตัวมาในวันกิยามะฮ์ โดยถูกโยนสู่ไฟนรก โดยที่ใส่ในท้องของเขาทะลักออกมา พร้อมกับนั้นเขาได้หมุนรอบๆมัน ประหนึ่งลาที่หมุนรอบโม่ ชาวนรกได้มาหมุนรอบเขา แล้วถามขึ้นว่าโอ้ท่านเอ๋ย มันเกิดอะไรขึ้นกับท่านหรือ ท่านไม่ได้สั่งใช้สู่ความดี และห้ามปราม สิ่งชั่วร้ายดอกหรือ เขากล่าวตอบว่า ใช่ ข้าพเจ้าเคยเป็นผู้ที่สั่งใช้สู่ความดี แต่ข้าพเจ้าไม่ได้กระทำมัน และข้าพเจ้าเคยเป็นผู้ที่ห้ามปราม สิ่งชั่วร้ายแต่ข้าพเจ้ากระทำมัน”

(บันทึกโดย Muslim: 2989)

Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭahniy (1994: 329) กล่าวว่า ‘Abd al-‘Azīz bin ‘Abd Allah bin Bāz (1: 350) กล่าวในพิตวาของท่านว่า “นี่คือสภาพของผู้ที่เรียกร่องสู่อัลลอฮ์ ﷻ และสั่งใช้สู่ความดี (ชอบธรรม) และห้ามปราม สิ่งชั่วร้าย (ไม่ชอบธรรม) จากนั้นเขาก็ขัดแย้งระหว่างคำพูดและการกระทำ หรือระหว่างการกระทำและคำพูด อันที่จริงมารยาทที่สำคัญและสิทธิอันยิ่งใหญ่ของนักดาอีย์ คือ การปฏิบัติใน สิ่งที่ตนเองเรียกร่องและยุติในสิ่งที่ตนห้ามปราม ตลอดจนมีอศลาทุกที่ซึ่งามมีประวัติที่น่าสรรเสริญ เป็นผู้ที่มีความอดทน และมีความบริสุทธิ์ใจในการคอะวะฮ์ของเขา”

2.5.2.2 แนวทางหรือสำนวนอื่นๆ ในการละอวอะฮ์ลุลอฮ์ ﷺ

นอกจากแนวทางหรือสำนวนหลักๆ 3 ประการ ที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีแนวทางหรือสำนวนอื่นๆ ที่นักดาอีห์ควรนำไปใช้ในการละอวอะฮ์ลุลอฮ์ เช่น

1) การละอวอะฮ์ด้วยแบบอย่างที่ดีงาม (กุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์)

1.1 ความหมายและประเภทของคำว่าแบบอย่าง (กุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์)

แบบอย่างหรือกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ (أُسْوَةٌ) มีความหมายเดียวกับ อูสะวะฮ์ (أُسْوَةٌ) หมายถึง สภาพของมนุษย์ที่มีการปฏิบัติตามบุคคลอื่น เป็นไปได้ทั้งการปฏิบัติตามที่ดีและไม่ดี เกิดประโยชน์และเกิดโทษ กุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์หรืออูสะวะฮ์มีสองประเภท คือ กุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ที่ดีและกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ที่ไม่ดี กุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ที่ดีคือกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ที่มีลักษณะเหมือนท่านเราะสูล ﷺ และกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์อื่นๆ ที่ขัดแย้งกับกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ของท่านเราะสูล ﷺ คือ กุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ที่ไม่ดี เกี่ยวกับเรื่องนี้อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

(الأحزاب: 21)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะสูลของอัลลอฮ์มีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้ว”⁷⁶ สำหรับผู้ที่หวัง (จะพบ) อัลลอฮ์ ﷻ และวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮ์ ﷻ อย่างมาก”

(อัลอะฮ์ซาบ: 21)

ความหมายของการมีกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ (แบบอย่างที่ดีงาม) ในบริบทการละอวอะฮ์ลุลอฮ์ นั้น หมายถึง การที่ นักดาอีห์มีกุลวะฮ์ฮะสะนะฮ์ที่ดีงามในสิ่งที่เขาเรียกร้องเชิญชวน ไม่มีความบกพร่องไม่ว่า

⁷⁶ แบบฉบับอันสูงส่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามในทุกคำพูด การปฏิบัติ และสถานะ เพราะท่านมิได้พูดและปฏิบัติตามตามอารมณ์ หากแต่เป็นวะฮีย์และการประทานให้ลงมา

⁷⁶ แบบฉบับอันสูงส่งที่จำเป็นต้องปฏิบัติตามในทุกคำพูด การปฏิบัติ และสถานะ เพราะท่านมิได้พูดและปฏิบัติตามตามอารมณ์ หากแต่เป็นวะฮีย์และการประทานให้ลงมา

จะด้วยคำพูด การกระทำ (Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭāniy, 1994: 321)

1.2 ประเภทของแบบอย่างที่ดีงาม

แบบอย่างที่ดีงาม (กุดวะฮฺหะสะนะฮฺ) แบ่งออกเป็นสองประเภทดังนี้

1) แบบอย่างที่ดีงามที่มีลักษณะทั่วไป (มุกัลลัค) หมายถึง กุดวะฮฺที่ปราศจากข้อผิดพลาดและไถลออก (จากแนวทางที่ถูกค้อง) เสมือนที่ปรากฏในกุดวะฮฺของบรรดานบีและเราะสูล ﷺ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ
وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا﴾

(الأحزاب: 21)

ความว่า “โดยแน่นอน ในเราะสูลของอัลลอฮฺมีแบบฉบับอันดีงามสำหรับพวกเจ้าแล้วสำหรับผู้หวัง (จะพบ) อัลลอฮฺ ﷻ และวันปรโลกและรำลึกถึงอัลลอฮฺ ﷻ อย่างมาก”

(อัลอะหฺซาบ: 21)

และคำตรัสที่ว่า

﴿لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِيهِمْ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ
الْآخِرَ وَمَن يَتَوَلَّ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

(المتحنة: 6)

ความว่า “โดยแน่นอน ได้มีแบบอย่างอันดีงามในพวกเขาสำหรับพวกเจ้าแล้ว แก่ผู้หวังใน (การตอบแทนของ) อัลลอฮฺ ﷻ และ

วันศุกร์ท่ายและผู้ใดผินหลังให้ (การศรัทธา) ดังนั้น แท้จริงอัลลอฮ์

ﷻ คือ ผู้ทรงพอเพียงผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ⁷⁷”

(มุมตะหินะฮฺ: 6)

2) แบบอย่างที่ดีงามที่มีลักษณะจำกัด (มุก็อยยัด) หมายถึง แบบอย่างในสิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ บัญญัติไว้ เพราะ แบบอย่าง ประเภทนี้ไม่ได้ปราศจากข้อผิดพลาด เป็นแบบอย่าง ที่ปรากฏใน หมู่คนดีมีคุณธรรมจากปวงบ่าวของอัลลอฮ์ ﷻ ซึ่งไม่ได้เป็นบรรดานบีและเราะสุล ﷺ ซึ่งแบบอย่างของผู้ ที่นอกเหนือจากบรรดานบีและเราะสุล ﷺ เป็นไปได้ว่าจะเกิดจากความอ่อนแอของมนุษย์หรือการวินิจฉัยที่ผิดพลาด ด้วยเหตุนี้จึงให้ปฏิบัติตามพวกเขาในแบบอย่าง ที่สอดคล้องกับบทบัญญัติของอัลลอฮ์ ﷻ เท่านั้น

ในการนี้ จำเป็นสำหรับนักคาลัย์ที่ต้องให้การแบบอย่างที่ดีงาม (กุดวะฮฺหะสะนะฮฺ) เป็นแนวทางทั่วไปที่ครอบคลุมพื้นฐานของทุกๆ การงานของตนให้เป็นการงานที่ดีเสมอเหมือน บรรดานบี บรรดาเราะสุล หรือผู้ที่ติดตามท่านเราะสุล ﷺ (Muhammad Abū al- Fath, 1995: 271-272)

1.3 ความจำเป็นสำหรับคาลัย์ในการมีแบบอย่างที่ดีงาม

แบบอย่างที่ดีงาม (กุดวะฮฺหะสะนะฮฺ) ไม่ได้เป็นเพียงมารยาทและคุณลักษณะที่คาลัย์ควรมีเท่านั้น ทว่าแต่เป็นสิ่งจำเป็น (วาญิบ) สำหรับเขาต่อ การงานที่เขาได้เรียกร้องเชิญชวน และจำเป็นต้องมีแบบอย่างที่ดีงามในสิ่งที่เขาได้เรียกร้องสู่ ไม่ใช่การเรียกร้องสู่สิ่งใดสิ่งหนึ่งจากนั้น เขาก็ละทิ้งสิ่งนั้น หรือไม่ก็หยุด กระทำ จากนั้นก็กระทำต่อ เหล่านี้ คือสภาพของผู้ที่ขาดทุน แต่สำหรับผู้ศรัทธาที่ได้รับชัยชนะนั้น พวกเขา คือ บรรดานักคาลัย์ที่เรียกรู้สังฆกรรม พวกเขาปฏิบัติในสิ่งที่พวกเขาเรียกร้อง มีความขะมักเขม้นและริบเร่งต่อสิ่งที่เรียกร้อง และห่างไกลจากสิ่งที่พวกเขา

⁷⁷ คืออิบรอฮีมและบรรดาผู้ศรัทธาที่อยู่ร่วมกับเขานั้นเป็นแบบอย่างที่ดีในการปลีกตัวออกจากพวกกุฟฟาร แก่บรรดาผู้ที่หวังในการตอบแทนของอัลลอฮ์ ﷻ และกล่าวการลงโทษของพระองค์ในวันอาคิเราะฮฺ และถ้าผู้ใดผินหลังให้โดยไม่ยึดถือแบบอย่างที่ดีดังกล่าวและคบพวกปฏิเสธศรัทธาเป็นมิตรแล้ว อัลลอฮ์ ﷻ ก็จะทรงพอเพียงจากการศรัทธาของเขา

ห้ามปราม(Sa'īd 'Alī al-Qaḥṭāniy, 1994: 327)

อัลลอฮ์ ﷻ ได้ตรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ
أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾

(الصف: 2-3)

ความว่า “โอ้บรรดาผู้ศรัทธาเอ๋ย ทำไมพวกเจ้าจึงกล่าวในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติเป็นที่น่าเกลียดยิ่งที่อัลลอฮ์ ﷻ การที่พวกเจ้าพูดในสิ่งที่พวกเจ้าไม่ปฏิบัติ⁷⁸”

(ศ็อฟ 2-3)

พระองค์ ได้ตรัสว่า

﴿وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّنْ دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّي
مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾

(فصلت: 33)

ความว่า “และผู้ใดเล่าจะมีคำพูดที่ดีเลิศยิ่งไปกว่าผู้เชิญชวนไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ และเขาปฏิบัติงานที่ดี และกล่าวว่า แท้จริงฉันเป็นคนหนึ่งในบรรดาผู้นอบน้อม”

(ฟุศลีลิต

: 33)

⁷⁸ โอ้บรรดาผู้ศรัทธาต่ออัลลอฮ์ ﷻ และเราะสุลของพระองค์เอ๋ย ทำไมพวกเจ้าพูดสิ่งหนึ่งสิ่งใดด้วยลิ้นของพวกเจ้าแล้วพวกเจ้าไม่ปฏิบัติตามที่ได้พูดไว้ เป็นคำถามปฏิเสธเชิงประณามในอายะฮ์ต่อมาได้ถึงการปฏิเสธต่อพวกเขาว่า การกระทำของพวกเจ้านี้เป็นเรื่องใหญ่ คือเป็นที่เกลียดชังอย่างยิ่ง ณ ที่พระเจ้าของพวกเจ้าคือพูดแล้วไม่ปฏิบัติตามคำพูดสัญญาแล้วไม่ปฏิบัติตามสัญญากล่าวกันว่า คือการที่มนุษย์ใช้ให้พี่น้องของเขากระทำความคิดแต่เขาไม่ปฏิบัติและห้ามคนอื่นมิให้กระทำความชั่ว แต่เขากระทำความชั่ว

2) การใช้สำนวนที่เรียบง่ายและมีความชัดเจน

จำเป็นสำหรับนักอีย้ในการเรียนรู้วิธีการที่จะถ่ายทอดความคิดของตนในรูปแบบที่เรียบง่าย ชัดเจน และง่ายคาย กระทั่งความคิดของตนมีอิทธิพลต่ออารมณ์ความรู้สึกของมัดอูย และเกิดความสนใจ (ต่อแนวความคิดนั้น) อย่างยิ่งยวด

3) การใช้ประโยชน์จากโอกาสที่มีความเหมาะสม

ในการนี้ท่านเราะฮูล ﷺ ได้ใช้โอกาสในตลาดของชาวอาหรับและโอกาสในช่วงเทศกาลหัจญ์ที่มีกาะฮูในการตะอวะฮและเผยแพร่ศาสน์ของผู้ทรงอภิบาล

4) สำนวนการนำเสนอที่ดีและสนทนากับผู้คนตามระดับสติปัญญาของพวกเขา

การกำหนดแนวทางนี้เพื่อการตะอวะฮจะต้องกำหนดให้สอดคล้องกับสภาพของผู้ที่กำลังสนทนา (Hamid bin Nāsir, 1998:31-32) อัลลอฮ ﷻ ตรัสไว้ว่า

﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ...﴾

(إبراهيم: 4)

ความว่า “และเรามีได้ส่งเราะฮูล ﷺ คนใด นอกจากด้วยการพูดภาษาชนชาติของเขา เพื่อจะได้ชี้แจงอย่างชัดเจนแก่พวกเขา⁷⁹...”

(อิบรอฮีม: 4)

พระองค์ตรัสไว้อีกว่า

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾

(القمر: 17)

ความว่า “และโดยแน่นอน เราได้ทำให้อัลกุรอานนี้เป็นที่เข้าใจง่ายแก่การรำลึก แล้วมีผู้ใดบ้างที่รับข้อตักเตือนนั้น⁸⁰...”

⁷⁹ เพื่อที่จะชี้แจงบทบัญญัติของอัลลอฮ ﷻ เพื่อให้พวกเขาเข้าใจจุดมุ่งหมายของพระองค์ และเพื่อให้เป้าหมายของการเป็นเราะฮูล ﷺ มีความสมบูรณ์

(อัลเกาะมัร: 17)

นอกจากแนวทางสามประการจากอัลกุรอานและห้าประการที่กล่าวมาข้างต้น ยังมีอีกหลายแนวทาง ที่นักดาอีควรนำมาใช้ตามความเหมาะสมของสภาพสังคมและผู้ที่เป็นมัคอูย์

Hamid bin Nāsir (1998: 33) กล่าวว่า “การที่แนวทางหรือสำนวนในการอะฮฺวะฮฺ มีความแตกต่างก็สืบเนื่องมาจากมัคอูย์ที่มีความต่าง หากมัคอูย์เป็นผู้ปกครองสภาพที่เหมาะสมในการอะฮฺวะฮฺพวกเขาถือ การมีความนุ่มนวล ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงกล่าวแก่นบีมุซา ﷺ และฮารูน ﷺ ถึงแนวทางในการอะฮฺวะฮฺฟิรเอาน์ว่า

﴿اذْهَبَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَىٰ ۖ فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَىٰ﴾

(طه: 43-44)

ความว่า “เจ้าทั้งสองจงไปหาฟิรเอาน์ แท้จริงเขาเยโสโอหังมากแล้ว เจ้าทั้งสองจงพูดกับเขาด้วยคำพูดที่อ่อนโยน บางทีเขาอาจจะรำลึกขึ้นมา⁸¹ หรือเกิดความยำเกรงขึ้น”

(ฎอฮา: 43-44)

หากมัคอูย์เป็นนักวิชาการที่มีความรอบคอบ จำเป็นต้องอะฮฺวะฮฺด้วยหลักฐานที่ เค็ดขาดชัดเจน และหากเป็นชาวมุสลิมจำเป็นต้องอธิบายถึงความมงดามของอิสลาม ขยายความถึงความต้องการอย่าง ยิงยวดของมนุษย์ต่ออิสลามในทุกที่และทุกเวลา เป็นต้น อับดุลอะฮฺมัด อับดุลอะฮฺมัด ฮัจญ์ (อ้างแล้ว: 50) กล่าวว่า “หากมัคอูย์ คือ ผู้อาวุโส หรือเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคม ก็ควรหลีกเลี่ยงการพูดในลักษณะที่เป็นการสอนสั่ง เพื่อที่พวกเขาจะได้ตอบรับสังขธรรมที่เรานำมาได้ง่ายขึ้น และหากมัคอูย์

⁸⁰ เราได้ทำให้อัลกุรอานเป็นที่ง่ายดายแก่การท่องจำและการเข้าใจ แต่มีผู้ใดบ้างที่จะยึดถือเป็นข้อดักเตือนและเป็นบทเรียน

⁸¹ คือรำลึกถึงความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ ﷻ หรือกลัวการลงโทษของพระองค์ แล้วเขาจะเข็ดหลาบจากการโยโสของเขา

เป็นเด็ก ก็ควรลดระดับการใช้ภาษา เพื่อที่พวกเขาจักได้เข้าใจในสิ่งที่นักคาวีัย์พูด และควรสอดแทรกการละเล่นหรือเล่นิทานที่สวงามเพื่อดึงดูดพวกเขาด้วย”

2.5.3 สื่อในการตะอวะฮฺ

สื่อ (วะสีละฮฺ) เป็นศัพท์หนึ่งที่ปรากฏในคำตรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَعُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ...﴾

(المائدة: 35)

ความว่า “โอ้ผู้ศรัทธาทั้งหลาย พึงยำเกรงอัลลอฮฺ ﷻ เกิด และจงแสวงหาสื่อ⁸²ไปสู่พระองค์...”

(อัลมาอิดะฮฺ: 35)

2.5.3.1 ความหมายของสื่อ (วะสีละฮฺ) ในทางภาษาและวิชาการ

สื่อ (วะสีละฮฺ) ในทางภาษา หมายถึง การร้องขอไปยังสิ่งหนึ่งด้วยความปรารถนา (Abū al-Baqa'a, 1998: 946) Ibrāhīm bin ‘Abd al-Muṭlaq (n.d.: 15) กล่าวว่า อิบน์ อัลอะษีร์ ได้กล่าวไว้ในนิฮายะฮฺ ว่า (5/185) วะสีละฮฺ (وسيلة) คือ สิ่งที่น่าพาไปสู่สิ่งหนึ่งสิ่งใดและสร้างความใกล้ชิดกับสิ่งนั้น และพหุพจน์ของมัน คือ วะสาอิล (وسائل)

สื่อ (วะสีละฮฺ) ในทางวิชาการ หมายถึง ทุกๆ สิ่งที่ทำให้การเผยแผ่แนวทาง ในการตะอวะฮฺเป็นไปอย่างสมบูรณ์และรับเอาสิ่งนั้นไปให้มัดอูฮฺ (‘Abd al-Karīm Zaidān, 2009: 429) Muḥammad al-Shanqīṭiy (1998: 29) กล่าวว่า “วะสีละฮฺ (وسيلة) หรือสื่อในการตะอวะฮฺ หรือการติดต่อเกี่ยวกับการตะอวะฮฺ ได้แก่ ช่องทางหรือเครื่องมือที่ใช้ในการ นำพาสู่ ความหมายหรือแนวความคิดไปยังมวลมนุษย” Muḥammad Abū al- Fath (1995: 282) กล่าวว่า “สื่อ คือสิ่งที่นักคาวีัย์นำพาสู่การปฏิบัติตามหลักสูตรในการตะอวะฮฺจากสิ่งที่เป็น นามธรรม (معنوية) และรูปธรรม (مادية)” จากความหมายในทางภาษาและวิชาการข้างต้น Ibrāhīm bin ‘Abd al-Muṭlaq (n.d.: 16) ได้

⁸² คือจะให้ให้มีผลงานอันดีงามนั้นเกิดจากการปฏิบัติศาสนบัญญัติ อันจะเป็นสิ่งให้ได้มาซึ่งความโปรดปรานของอัลลอฮฺ ﷻ ขณะที่กลับไปยังพระองค์

สรุปความหมายของ สื่อว่า คือ เครื่องมือที่ใช้ในการ นำพาสู่ความหมาย และถ่าย ทอดแนวความคิด จากคาลัยไปยังมัลติมีเดีย

2.5.3.2 ความแตกต่างระหว่างวะสีละฮุและอุสลุบในการคะอะวะฮุ

ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นว่า วะสีละฮุ หมายถึง การใช้เครื่องมือในการ นำพาสู่ความหมาย และถ่าย ทอดความคิดจากคาลัยไปยังมัลติมีเดีย ส่วนอุสลุบ หมายถึง ศิลปะในการนำเสนอ (เมื่อนำเสนอแล้ว) จะเกิดอิทธิพลต่อมัลติมีเดียและมีการชักชวนมัลติมีเดีย ซึ่งข้อแตกต่างระหว่างทั้งสองนั้น คือ วะสีละฮุจะมีลักษณะที่เป็นทั่วไป กว้างกว่าอุสลุบ เพราะ วะสีละฮุ คือ เครื่องมือในการถ่าย ทอดแนวทางและนำแนวทางนั้น ไปสู่ผู้มวลมนุษย์ (Ibrāhīm bin ‘Abd al-Muṭlaq, n.d.: 17)

2.5.3.3 ประเภทของสื่อ

Muḥammad Abū al- Fath (1995: 283-284) ได้แบ่งประเภทของสื่อในการคะอะวะฮุ เป็นสองประเภท ดังนี้

- 1) สื่อที่เป็นนามธรรม
- 2) สื่อที่เป็นรูปธรรม

สิ่งที่ต้องการจากสื่อที่เป็นนามธรรม (معنوية) คือ ทุกๆ สิ่งที่จะช่วยนักคาลัยในการคะอะวะฮุของเขาจากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับหัวใจและความคิด และเช่นเดียวกันจากคุณลักษณะอันน่าสรรเสริญทั้งหลาย อักลาทุกที่มีเกียรติ แนวความคิด การวางแผน เป็นต้น และสิ่งที่ต้องการจากสื่อที่เป็นรูปธรรม (مودية) คือ ทั้งหมดที่จะช่วยนักคาลัยในการคะอะวะฮุจากสิ่งที่เป็นรูปธรรมหรือจับต้องได้ และเช่นเดียวกัน จากคำพูด การเคลื่อนไหว เครื่องมือ การกระทำ เป็นต้น สื่อที่เป็นวั ตถุอันมีหลายประเภท และโดยพื้นฐานแล้วตั้งอยู่สามประการต่อไปนี้

- ก. สื่อที่เป็นธรรมชาติ (ฟิตรีอะฮุ) ได้แก่ สื่อที่มีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ เช่น คำพูด การเคลื่อนไหว และอื่นๆ เป็นต้น
- ข. สื่อที่เป็นศิลป์ (ความรู้) ได้แก่ สื่อที่มนุษย์ชวนขวยขึ้นมา เช่น หนังสือ วิทยุ โทรทัศน์ และอื่นๆ เป็นต้น
- ค. สื่อทางด้านการนำไปใช้ (การปฏิบัติ) ได้แก่ สิ่งที่สอดคล้องกับวิธีการทางทฤษฎี เช่น กิจกรรมฟื้นฟูศาสนาของมัสญิด การจัดตั้งมูลนิธิ การจัดตั้งสโมสรและศูนย์ให้บริการ การ

นิฮาดในหนทางของอัลลอฮ์ ﷺ และอื่นๆ เป็นต้น

นักคาลิฟสู่อัลลอฮ์ ﷺ สมควรยิ่งที่จะเป็นมนุษย์กลุ่มแรกๆ ที่เพียรพยายามแสวงหาสื่อต่างๆ เพื่อนำตัวพวกเขาเองให้ใกล้ชิดอัลลอฮ์ ﷺ และการละอวอะฮ์สู่มวลมนุษย์ของพวกเขา และเป็นผู้ที่เดินบนหน้าแผ่นดินด้วยแนวทางของอัลลอฮ์ ﷺ

การละอวอะฮ์ที่จะประสบความสำเร็จ (องค์ประกอบต่างๆ) ในการดำเนินชีวิตของนักคาลิฟเองจะต้องมีการสอดรับกัน นั่นคือ ตั้งอยู่บนความสมบูรณ์ของหลักสูตรการละอวอะฮ์ การมีแนวทาง การละอวอะฮ์ที่ถูกต้อง และสื่อการละอวอะฮ์ที่มีความเข้มแข็ง (Muhammad Abū al- Fath, 1995: 266-267) การแบ่งประเภทของสื่อในการละอวอะฮ์ อุละมาอ์มีการแบ่งประเภทที่หลากหลาย ส่วนหนึ่งคือ การแบ่งตามข้างต้น และมีอุละมาอ์ท่านอื่นๆ ได้จำแนกสื่อที่ใช้ในการละอวอะฮ์ ส่วนหนึ่งมีดังนี้

1) Aḥmad Abū Zaid (1994: 136-143) ได้แบ่งสื่อในการละอวอะฮ์ ออกเป็นสองประเภท คือ สื่อที่เป็นการถ่ายทอดโดยตรง และที่ไม่ใช่โดยตรง สื่อที่ เป็นการถ่ายทอดโดยตรง เช่น การบรรยาย การกล่าวเทศนาธรรม การจัดพบปะ การสนทนา การเขียนบทความศาสนา การประชุมสัมมนา เป็นต้น และสื่อที่ไม่ใช่โดยตรง ได้แก่ หนังสือศาสนา หนังสือพิมพ์ วิทยุ ทีวี เป็นต้น

2) Ṣāliḥ al-Raqib (2005: 419-437) ได้ทำการศึกษาสื่อและวิธีการละอวอะฮ์ในยุคปัจจุบัน จากผลการศึกษา ได้แบ่งสื่อในการละอวอะฮ์ออกเป็น 6 วิธีการใหญ่ๆ ด้วยกัน ได้แก่ 1) สื่อละอวอะฮ์ทางการเขียน ได้แก่ แผนพับ วารสาร การ์ดอวยพรแสดงความยินดีและการ์ดเล็กๆ แสดงข้อความในการละอวอะฮ์ ภาพวาด 2) สื่อทางการฟัง ได้แก่ การแจกจ่ายเทปคลาสเซตและซีดีศาสนา 3) การจัดนิทรรศการและการสัมมนา 4) การจัดโปรแกรมต่างๆ เพื่อการตรึงบิยะฮ์และการเขียนคำขวัญเพื่อละอวอะฮ์ 5) การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อการกุศล 6) ขบวนการเพื่อการละอวอะฮ์

3) Lū Lū'h bintu 'Abd al-Karīm (1989/1: 410) ได้จำแนกประเภทของสื่อต่างๆ ที่มุสลิมะฮ์สามารถเข้าไปมีบทบาทในการละอวอะฮ์ ซึ่งครอบคลุม 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้แก่ 1. สื่อที่เป็นตัวช่วย 2. สื่อทางตรง 3. สื่อที่ไม่ใช่โดยตรง” ผู้วิจัยจะขอยกในส่วนของสื่อทางตรงซึ่ง แยกย่อยได้ดังนี้

3.1 การเผยแพร่ด้วยการกระทำ

3.2 การเผยแพร่ด้วยกับคำพูด ผ่านทางช่องทาง 5 ประเภท ต่อไปนี้

3.2.1 ทางวาจา เช่น การบรรยายธรรม การเทศนา การสอน การสนทนา
ธรรม เป็นต้น

3.2.2 การฟัง เช่น วิทยุ ซีดี

3.2.3 การอ่าน เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

3.2.4 การฟังและการชม เช่น ทีวี ภาพยนตร์

3.2.5 การมองหรือสังเกต เช่น โปสเตอร์ เป็นต้น

3.3 การเผยแพร่ด้วยกับแบบอย่างที่ดีงาม

4) Ibrāhīm al-Faris กล่าวว่า “สื่อในการตะอวะฮฺสำหรับมุสลิมะฮฺ มีด้วยกัน 5
ประการดังนี้”

4.1 ลิ่น

ลิ่นเป็นสื่อที่นักดาอีย์ทั้งบุรุษใช้กันมากที่สุดและและสตรีก็เช่นเดียวกัน ลิ่นถูกใช้ในการตะอวะฮฺหลายๆ ด้าน เช่น ใช้ในการบอกเล่าบทเรียน การสนทนา การบรรยาย หรือเส้นทางใดเส้นทางหนึ่งในการตะอวะฮฺปัจเจกชน และอื่นๆ นอกจากนี้ การใช้ลิ่นเพื่อการตะอวะฮฺขณะพบปะผู้คนในโรงเรียนหรือสถาบันสำหรับสตรี ในตลาด ที่พบปะของสตรี ในงานสมรส เป็นต้น

4.2 แบบอย่างและพฤติกรรมที่ดี

ทั้งสองเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งในการตะอวะฮฺ หากมุสลิมะฮฺดาอียะฮฺเป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณดี เป็นแบบอย่างที่ดีในการแต่งกาย พฤติกรรม การพูดคุย การเคลื่อนไหว แน่นอนมุสลิมะฮฺคนอื่น ก็จะมองยั้งนางด้วยความรู้สึที่นางเป็นมุสลิมะฮฺที่ดี มีคุณธรรม มีเกียรติ

4.3 แนวคิด

ตัวอย่างของการใช้แนวคิดในการตะอวะฮฺ เช่น การที่ มุสลิมะฮฺคนหนึ่งอยู่กับบ้านซึ่งได้ใช้ความคิดพิจารณาเกี่ยวกับด้านต่างๆของการตะอวะฮฺ ใช้ความคิดในการวางแผนการศึกษา (แก่บุตรหลานหรืออื่นๆ) ใช้ความคิดในการปรับปรุงสภาพในบ้าน แท้จริงนางสามารถที่จะเปิดสื่อใหม่ๆ ที่เหมาะสมสำหรับนาง หรือคิดแผนการศึกษาแก่บุตรหลาน เหล่านี้คือผลในการใช้ความคิดของนาง

4.4 การเขียนเขียน

การเยี่ยมชมเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับมุสลิมะฮฺ ุณ ที่นี้ เช่น การไปเยี่ยมมุสลิมะฮฺที่เพิ่งคลอดบุตร ซึ่งนางจะต้องอยู่ที่บ้านโดยประมาณ 40 วัน ในการนี้สมควรที่มุสลิมะฮฺจะไปเยี่ยมเยียนและสอบถามนางเกี่ยวกับสุขภาพของนาง ให้ชะดิยะฮฺแก่นาง เช่น ชุดหนังสือที่มีประโยชน์ เป็นต้น การออกไปเยี่ยมเยียนเครือญาติ มิตรสหาย หรืออื่นๆ เมื่อมุสลิมะฮฺได้ออกไปเยี่ยมเยียน จำเป็นที่นางจะใช้ประโยชน์ในการเยี่ยมชมด้วยการคะอะฮฺพวกเขา แต่ไม่ได้หมายความว่าให้ต้องคะอะฮฺในทุกๆ เวลา

4.5 การใช้ประโยชน์จากที่พบปะทั่วไปของมุสลิมะฮฺ

ที่พบปะทั่วไปของมุสลิมะฮฺ เช่น ตลาดของผู้หญิงและสถานที่คะอะฮฺที่เป็นที่รู้จัก ในการ ให้ใช้ประโยชน์จากสถานที่ดังกล่าวด้วยการคะอะฮฺในรูปแบบของการยกตัวอย่าง เปรียบเทียบ การฉายภาพเหตุการณ์โลกมุสลิมในปัจจุบัน หรือสื่ออื่นๆ ที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับสถานที่นั้นๆ

5) ‘Abd Allāh bin Aḥmad al-Allāf (n.d.: 15) กล่าวว่า “เราสามารถการคะอะฮฺด้วยการ ใช้ทุกๆ สื่อที่ศาสนาฮอนูมัดติ บรรดาคนศอลิหฺจากบรรดาอันบิยาอฺ ท่านนบี ﷺ และบุคคลอื่น ได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการคะอะฮฺผู้คนสู่อัลลอฮฺ ﷻ ส่วนหนึ่งมีดังนี้”

5.1 คะอะฮฺด้วยกับคำพูดที่ดรัมบิและดรัมบิ ⁸³ การยกเรื่องราวและการยกตัวอย่าง เปรียบเทียบ

5.2 คะอะฮฺด้วยกับคำพูดเปรียบเทียบในการกระทำ ด้วยการชี้แนะ

5.3 คะอะฮฺด้วยการกระทำ และชี้แนะสู่การกระทำนั้น

5.4 คะอะฮฺด้วยการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่า

5.5 คะอะฮฺด้วยการเขียนศาสน์และหนังสือ

5.6 คะอะฮฺด้วยกับทรัพย์สิน

ข้อควรระวังในการใช้วิธีการข้างต้น

1) ต้องไม่ดรัมบิและดรัมบิด้วยหะดิษฎะอ์อิฟ⁸⁴

⁸³ ดูคำอธิบายในเชิงอรรถหน้า 13

⁸⁴ หรือหะดิษอ่อน เป็นหะดิษที่ขาดเงื่อนไขของการหะดิษเศาะหิหฺ เป็นผลให้ระดับของหะดิษอยู่ในขั้นอ่อน

2) ต้องหลีกเลี่ยงจากหะดีษเมาฏู⁸⁵ในการตรีฆิบและตรีฮิบ

3) หลีกเลี่ยงการโต้แย้งด้วยสิ่งที่ดีกว่าเว้นแต่กับผู้ที่อธรรม

แนวทาง วิธีการ และ สื่อในการ ตะอวะฮฺ ที่ผู้วิจัยกล่าวมา ทั้งหมดข้างต้นเป็นเพียง ส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งนักดาอีย์ สามารถที่จะใช้ แนวทาง วิธีการ และสื่อในการตะอวะฮฺ อื่นๆ เพื่อให้ เหมาะสมกับสภาพสังคมและผู้ที่เป็นมัจอูฮ์ ของตนเอง ตามสถานภาพและบริบทที่เป็นอยู่ トラบที่สิ่ง นั้นไม่ขัดกับหลักการของศาสนา

Prince of Songkla University
Pattani Campus

⁸⁵ หะดีษเมาฏูไม่ใช่หะดีษของท่านนบี ﷺ แต่เป็นหะดีษที่บุคคลหนึ่งๆขึ้นมาเอง ไม่อนุญาตให้รับหะดีษ นี้ใน ทุกๆ เรื่อง